

STRAFBARE
DISCRIMINATIE
IN BEELD
OPENBAAR
MINISTERIE
2016

2
0
1
6

Inhoud

Samenvatting strafbare discriminatie in 2016	2
Het Openbaar Ministerie en discriminatie	3
Landelijk Expertise Centrum Discriminatie in 2016	5
Discriminatie in Nederland in 2016.....	7
Inleiding	10
Instroom discriminatiefeiten per parket	12
Instroom discriminatiefeiten per wetsartikel	14
Instroom discriminatiegronden	17
Waar vinden discriminatiefeiten plaats?.....	20
Achtergrond van verdachten van discriminatiefeiten	23
Hoe worden discriminatiefeiten gepleegd?.....	25
Commune delicten met een discriminatie-aspect.....	27
Afdoening discriminatiefeiten OM.....	30
Discriminatiezaken die door de rechter zijn afgedaan.....	34
Methodologie en verantwoording	36
Bijlage 1: Discriminatieartikelen in het Wetboek van Strafrecht.....	39
Bijlage 2: Toelichting discriminatiegronden in het Wetboek van Strafrecht	41
Bijlage 3: Verklarende woordenlijst.....	43

Samenvatting strafbare discriminatie in 2016

In dit rapport worden discriminatiezaken beschreven die in 2016 hebben gespeeld bij het Openbaar Ministerie (OM). De aanpak van discriminatie is van groot belang en een speerpunt van het OM. Discriminatie kan niet worden geaccepteerd in een democratische samenleving waarin iedereen gelijk is en de mensenrechten worden nageleefd. Het strafrecht is één van de middelen om discriminatie aan te pakken: met een vervolging kan een krachtig signaal aan de samenleving worden gegeven dat discriminatie niet wordt getolereerd. Met het in beeld brengen van discriminatiezaken wordt inzicht gegeven in de aanpak van discriminatie door het OM. In 2016 speelden onder meer de volgende zaken van strafbare discriminatie:

- teksten op *social media*, onder meer gericht tegen Sylvana Simons
- spandoeken en speeches tijdens (extreemrechtse) demonstraties
- aanzetten tot geweld vanuit de jihadistische islam
- antisemitische leuzen door voetbalsupporters
- racistische uitlatingen tegen personen met donkere huidskleur, naar aanleiding van de discussie over Zwarte Piet
- discriminatie van moslims
- strafbare uitlatingen over asielzoekers en vluchtelingen
- discriminerende teksten in een rap
- het verkopen van *Mein Kampf* in een antiquariaat
- aanzetten tot geweld tegen Armeniërs
- discriminatie in het dagelijks leven, op straat en in openbare gelegenheden

In 2016 stroomden 163 feiten in als discriminatiefeit, en werd bij 232 andere delicten een discriminatie-aspect geregistreerd.

Bij de 163 discriminatiefeiten werd het meest gediscrimineerd vanwege huidskleur, etniciteit, en nationale of etnische afkomst (51%). Daarna was de discriminatie het vaakst gericht tegen Joden (22%), moslims (11%) en homoseksuelen (10%). Discriminatiefeiten werden het vaakst gepleegd op straat of in een openbare gelegenheid (34%), op internet (18%), of in het kader van sport (15%). Bij de categorie sport ging het vaak om leuzen die werden geroepen door supporters.

Bij de andere delicten waar een discriminatie-aspect bij werd geregistreerd, ging het eveneens meestal om discriminatie wegens huidskleur, etniciteit, en nationale of etnische afkomst (57%), om homoseksualiteit (9%) of om godsdienst en levensovertuiging (4%). Een discriminatie-aspect werd het vaakst geregistreerd bij een belediging van een persoon (150 keer), bedreiging (32 keer), opruiing (13 keer), en mishandeling (12 keer).

Het Openbaar Ministerie en discriminatie

Artikel 1 van de Grondwet bepaalt dat iedereen die zich in Nederland bevindt gelijk wordt behandeld. Dit gelijkheidsbeginsel is uitgewerkt in vele wetten en regels, en ook in het Wetboek van Strafrecht. Het OM kan dan ook vervolging instellen als er sprake is van strafbare discriminatie op grond van ras (nationale of etnische afkomst, huidskleur, etniciteit), godsdienst of levensovertuiging, homoseksualiteit, geslacht en handicap.

Discriminatie kent verschillende juridische vormen, zoals groepsbelediging, het aanzetten tot haat, discriminatie of geweld, het verspreiden of openbaren van discriminerende voorwerpen, en het discrimineren in ambt, beroep of bedrijf. Bij dit laatste kan bijvoorbeeld gedacht worden aan een afwijzing bij een sollicitatie, of een weigering bij een club, om discriminerende redenen.

De bestrijding van discriminatie is een taak van de samenleving als geheel. Zoals ook wordt gezegd in het Jaarbericht 2016 van het OM, draagt het OM bij aan de bestrijding van discriminatie door de strafrechtelijke grenzen te bewaken.¹ Het strafrecht kan daarin een belangrijke rol spelen, met name door de grenzen van wat wel en wat niet mag helder te maken. Het is bijvoorbeeld niet eenvoudig om te duiden in welke gevallen het verbod van discriminatie voorgaat op de vrijheid van meningsuiting, zoals de strafzaak tegen politicus Geert Wilders illustreerde. Door zaken in de openbaarheid aan de rechter voor te leggen, wordt aan de hele maatschappij steeds duidelijker gemaakt waar de grens ligt. Het uitgangspunt is dat een strafrechtelijke reactie volgt als de discriminatiebepalingen worden overtreden, een verdachte wordt gevonden en de zaak bewijsbaar is.

Het proces van opsporing en vervolging is vastgelegd in wettelijke bepalingen, en daarnaast gelden voor het strafrecht universeel aanvaarde geschreven en ongeschreven rechtsbeginselen. Eén van de bekendste voorbeelden is dat er geen sprake is van een strafbaar feit, als de handeling niet voorafgaand als strafbaar feit is omschreven in een wet. Een ander rechtsbeginsel is dat de verdachte onschuldig is, tot het tegendeel in een rechterlijk vonnis bewezen is verklaard. Strafbare feiten moeten voldoende helder omschreven zijn in het Wetboek van Strafrecht; het moet immers duidelijk zijn welke handelingen strafbaar zijn. Daar komt bij dat het recht op vrijheid van meningsuiting zwaar meeweegt in de beoordeling of sprake is van een strafbaar feit. In het Wetboek van Strafrecht zijn een beperkt aantal gedragingen, op een beperkt aantal discriminatiegronden, strafbaar gesteld als discriminatie; strafbare discriminatie is derhalve beperkter dan wat men in het algemeen in het maatschappelijk leven als discriminatie ervaart.

Uit onderzoek² blijkt dat verreweg de meeste discriminatie-ervaringen nergens worden gemeld. Als er wordt gemeld, is dat lang niet altijd bij de politie. Van de meldingen en

---

¹ Jaarbericht 2016 Openbaar Ministerie.

² I. Andriessen, H. Fernee, K. Wittebrood, *Ervaren discriminatie in Nederland*, Sociaal Cultureel Planbureau: Den Haag, 2014.

aangiften die bij de politie worden gedaan, of anderszins ter kennis komen van het OM, is een deel niet strafbaar, of niet te bewijzen, of de verdachte is niet te vinden.

Voor alle soorten mogelijk strafbare discriminatie die ter kennis van het OM komen, is van belang dat deze worden behandeld op een kwalitatief hoogwaardige manier. Een vervolging van strafbare discriminatie is niet alleen een signaal aan de dader en aan de gediscrimineerde persoon of personen, maar ook een signaal aan de maatschappij als geheel dat discriminatie niet wordt getolereerd.

Nu niet alles wat als discriminatie ervaren wordt strafbaar of vervolgbaar is, is het, naast de inzet van het strafrecht, nodig dat ook anderen, en in feite de hele maatschappij, zich inzetten voor de bestrijding van discriminatie in brede zin. Naast strafrechtelijk optreden is het belangrijk dat andere maatregelen worden getroffen. Zo heeft de Europese Commissie op Europees niveau afspraken gemaakt met *social media* bedrijven als Facebook, Twitter en YouTube om uitingen die in strijd zijn met het Kaderbesluit Racisme en Xenofobie binnen 24 uur van het net te halen.

In het schema hieronder is weergegeven hoe de hoeveelheid discriminatie-ervaringen en uiteindelijke vervolgingen zich tot elkaar verhouden.

Landelijk Expertise Centrum Discriminatie in 2016

Het Landelijk Expertise Centrum Discriminatie (LECD) houdt zich bezig met mogelijk strafrechtelijk vervolgbare discriminatie. Het LECD is een intern expertisecentrum van en voor het OM, al wordt er ook overleg gevoerd en samengewerkt met andere organisaties die zich bezig houden met het bestrijden van discriminatie. In 2016 bestond het LECD uit twee officieren van justitie, twee beleidsmedewerkers en een medewerker beleidsondersteuning. Het LECD is gevestigd in Amsterdam en valt onder de verantwoordelijkheid van de Amsterdamse Hoofdofficier van Justitie.

Het belangrijkste doel van het LECD is het zorgen voor een zo goed mogelijke behandeling van discriminatiezaken door het OM, vanaf het strafrechtelijke onderzoek tot – soms – een uitspraak van de Hoge Raad. Om dat te bereiken heeft het LECD verschillende taken. Het LECD kan teksten, uitingen of gebeurtenissen toetsen aan de strafwet om te bepalen of er sprake is van strafbare discriminatie. Daarbij heeft het LECD kennis over en houdt het LECD onder andere rekening met nationale en internationale wetten, verdragen, rapportages en afspraken, met rechtspraak over discriminatie op nationaal, Europees en op internationaal niveau, en met grondrechten zoals bijvoorbeeld het recht op vrijheid van meningsuiting, het recht om niet gediscrimineerd te worden, de vrijheid van betoging en de vrijheid van godsdienst. Daarbij houdt het LECD ook de ontwikkelingen in de maatschappij in de gaten waar het gaat om strafbare discriminatie.

Een andere taak van het LECD is het adviseren, informeren en stimuleren van alle medewerkers van het OM die zich bezighouden met strafbare discriminatie. Bij alle vestigingen van het OM in Nederland werken officieren van justitie en andere OM-medewerkers die strafbare discriminatie als specialisatie hebben. Zij kunnen, met name bij de meer complexe zaken, advies krijgen van het LECD, en het LECD houdt hen op de hoogte van ontwikkelingen op het gebied van strafbare discriminatie, zoals rechterlijke uitspraken. Het LECD heeft in de loop der jaren uitgebreide toetsingskaders voor veel voorkomende situaties ontwikkeld voor OM en politie. Ook is het LECD bij spoedzaken of actuele situaties bereikbaar voor OM-medewerkers, om snel te overleggen en informatie of advies te geven. Twee keer per jaar organiseert het LECD een bijeenkomst voor alle OM-medewerkers die gespecialiseerd zijn in strafbare discriminatie. Ieder jaar geeft het LECD een cursus over strafbare discriminatie aan OM-medewerkers die discriminatiezaken behandelen. Daarnaast heeft het LECD webcolleges over discriminatie ontwikkeld en worden trainingen en presentaties op maat gemaakt voor OM-medewerkers, bijvoorbeeld voor de ZSM-teams, en voor politiemedewerkers.

Namens het OM heeft het LECD regelmatig overleg met verschillende organisaties die zich, al dan niet namens een bepaalde achterban, bezig houden met de bestrijding van discriminatie. Met deze overleggen wordt de aanpak van discriminatie, al dan niet met het strafrecht, versterkt. Er kan uitleg worden gegeven over de behandeling van discriminatiezaken in het algemeen, of indien van toepassing over een specifieke zaak, en er kan informatie worden uitgewisseld waarmee alle partijen hun taak goed kunnen uitvoeren en kunnen bezien waar verbeteringen of aanpassingen van de aanpak nodig

en mogelijk zijn. Het LECD organiseert regelmatig trainingen en presentaties voor partnerorganisaties.

Het komt geregeld voor dat discriminatiezaken zich niet beperken tot een bepaalde regio, maar landelijk spelen. Met de opkomst van *social media* is dit steeds vaker het geval, bijvoorbeeld bij een Facebookpagina waar veel mensen een reactie of post op achterlaten. Het is bij digitale uitingen ook niet altijd meteen duidelijk waar een eventuele verdachte vandaan komt. In die gevallen kan het LECD een coördinerende rol op zich nemen. Voor vaker voorkomende situaties, zoals demonstraties, heeft het LECD handleidingen ontwikkeld voor het beoordelen van uitingen.

Om te zorgen dat bij het OM alle benodigde kennis over strafbare discriminatie aanwezig is, is een zeer belangrijke taak van het LECD het verzamelen, organiseren en voor andere OM-medewerkers toegankelijk maken van kennis en expertise over strafbare discriminatie. De kennis en ervaring van het LECD maakt het mogelijk om bij te dragen aan de ontwikkeling van het landelijk OM-beleid voor het vervolgen van strafbare discriminatie.

Naast het uitvoeren van deze kerntaken heeft het LECD in 2016 op verzoek bijdragen geleverd aan verschillende internationaal georiënteerde bijeenkomsten. Zo heeft het LECD op uitnodiging van het Human Rights Committee in Oman een presentatie gegeven over de beoordeling van strafbare discriminatie op *social media*. Ook is een presentatie gegeven aan rechters, officieren van justitie, advocaten en mensenrechtenactivisten uit verschillende Oost-Europese landen.

Tot slot is het een taak van het LECD om te rapporteren over de aard en omvang van discriminatiezaken. Het LECD is sinds 1998 verantwoordelijk voor het opstellen van het cijferrapport over de vervolging van discriminatie door het OM. Voor de gegevens over 2016 is voor het eerst ook het dossieronderzoek volledig uitgevoerd door het LECD. Voorheen werd dit gedaan in de regio waar de discriminatiezaak werd behandeld.

Discriminatie in Nederland in 2016

Hier wordt besproken welke ontwikkelingen in Nederland in 2016 van belang waren voor het vervolgen van discriminatie. Een aantal van de zaken die hier worden genoemd wordt in het rapport uitgebreider besproken.

Net als in de jaren vóór 2016 worden *social media* een steeds vaker gebruikt communicatiemiddel. *Social media*, zoals Facebook, Twitter en YouTube, zijn digitale omgevingen waar iedereen gebruik van kan maken en waar zonder tussenkomst van anderen een groot publiek mee bereikt kan worden. *Social media* zijn mede belangrijk voor de maatschappij, omdat ze het voor iedereen mogelijk maken om informatie en meningen te delen, op een makkelijke en goedkope manier. De *social media* hebben echter een schaduwzijde als het gaat om discriminerende uitingen. Ook discriminerende uitingen kunnen zich snel verspreiden en lang zichtbaar blijven, waarbij soms duizenden personen zich discriminerend uitlaten en met die uitlatingen een zeer groot, zelfs wereldwijd publiek wordt bereikt. Daarbij is de omvang van het internet enorm en nog groeiende, wat maakt dat in de tijd dat één verdachte van een strafbare uitlating op internet wordt opgespoord en vervolgd, duizenden anderen inmiddels al vele nieuwe uitlatingen hebben kunnen doen. Hoewel het OM een krachtig signaal kan afgeven door te vervolgen voor strafbare uitlatingen op internet, zal alleen het strafrecht nooit genoeg zijn om te voorkomen dat steeds nieuwe discriminerende uitingen online verschijnen.

Eén van de in dit rapport beschreven zaken betreft het vervolgen van 22 verdachten die zich strafbaar hebben uitgelaten op *social media*, onder meer over Sylvana Simons. In mei 2016 ontstond veel tumult rondom een aantal optredens van Sylvana Simons op televisie en haar toetreding tot de politieke partij DENK. Duizenden berichten werden geplaatst op onder meer *social media* als Facebook en Twitter, en pagina's als 'Uitzwaaidag Sylvana Simons' kregen veel aandacht in de media. Ook eind 2016 zorgde het filmpje waarin het gezicht van Sylvana Simons was geplakt op de lichamen van gelyncchte zwarte personen voor ophef in de samenleving.³

Evenals in vorige jaren was er discussie over de figuur van Zwarte Piet. Het staat iedereen vrij een daadwerkelijke discussie over maatschappelijke kwesties te voeren, en het voeren van een debat wordt bij uitstek beschermd door de vrijheid van meningsuiting. Er waren echter veel personen die de discussie aangrepen om discriminerende en racistische uitingen te doen over personen die actie voeren tegen de figuur van Zwarte Piet, of om racistische teksten te plaatsen over personen met een donkere huidskleur in het algemeen.⁴

2015 en in mindere mate 2016 werden gekenmerkt door de komst van vluchtelingen en asielzoekers naar Nederland. Bij het verzet tegen de komst van vluchtelingen,

---

³ Zie ook <https://www.rechtspraak.nl/Organisatie-en-contact/Organisatie/Rechtbanken/Rechtbank-Amsterdam/Nieuws/Paginas/Opruiing-en-belediging-Sylvana-Simons-4-werkstraffen-16-geldboetes-1-vrijpraak.aspx>

⁴ Zie ook de casus beschreven op pagina 28 van dit rapport.

asielzoekers en asielzoekerscentra werden soms ook strafbaar discriminerende uitingen gedaan.⁵

Discriminatie van en strafbare feiten gericht tegen homoseksuelen, of meer in het algemeen tegen LHBTI's⁶ komen helaas nog steeds voor. In 2016 werd verschillende keren geweld gepleegd tegen LHBTI's.

Ook als er vanuit de radicale islam uitingen worden gedaan over mensen die in de ogen van jihadisten ongelovig of afvallig zijn, kan dat strafbare discriminatie zijn. In 2016 werd een radicale moslim vervolgd voor het doen van strafbare uitlatingen op onder meer Twitter over ongelovigen, afvalligen en homoseksuelen.⁷

Zaken die door de jaren heen vaker voorkomen zijn strafbaar discriminerende uitingen die worden gedaan tijdens een demonstratie. In maart 2016 vond in Amsterdam een demonstratie plaats van de Nederlandse VolksUnie, waarbij vier personen werden aangehouden voor het doen van strafbaar discriminerende uitingen. Zij werden vervolgd en veroordeeld door de Rechtbank Amsterdam.⁸ Tijdens een demonstratie van Pegida in Utrecht werden strafbaar discriminerende uitlatingen gedaan door een vrouw, die daar eveneens voor is veroordeeld bij de Rechtbank Midden-Nederland.⁹

Nog steeds betreffen veel van de strafbaar antisemitische uitingen die worden gedaan leuzen van voetbalsupporters. Ook in 2016 zijn daar personen voor vervolgd.

Sommige discriminatiezaken zijn niet begonnen in het jaar 2016, maar wel voortgezet of geëindigd in dat jaar. Voorbeelden zijn de vervolging en veroordeling van Geert Wilders¹⁰, de vervolging in hoger beroep van een rapper¹¹, de behandeling bij de Hoge Raad van de zaak van een antiquair die Mein Kampf verkocht¹², en uitlatingen die werden gedaan over Armeniërs bij een monument voor de Armeense genocide¹³.

In 2016 ontstonden na de mislukte coup in Turkije ook in Nederland spanningen tussen van oorsprong Turkse groepen en al dan niet vermeende Gülen-aanhangers. Uit andere rapportages is bekend dat hier veel meldingen over werden gedaan bij de antidiscriminatievoorzieningen in Nederland.¹⁴ Omdat het voornamelijk ging om politieke spanningen, en politieke gezindheid geen discriminatiegrond is in de zin van de

---

⁵ Een voorbeeld van een veroordeling wegens discriminerende uitlatingen over vluchtelingen is Rechtbank Den Haag 15 december 2016, parketnummer 09-797062-16, ECLI:NL:RBDHA:2016:15503.

⁶ LHBTI staat voor lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen, transgenders, interseksuelen.

⁷ Zie voor een uitgebreide beschrijving van deze zaak pagina 34 van dit rapport.

⁸ Rechtbank Amsterdam 12 januari 2017, ECLI:NL:RBAMS:2017:144, ECLI:NL:RBAMS:2017:145, ECLI:NL:RBAMS:2017:146, ECLI:NL:RBAMS:2017:147. Zie ook pagina 23 van dit rapport.

⁹ <https://www.om.nl/actueel/nieuwsberichten/@96070/pegida-spreekster/>

¹⁰ Rechtbank Den Haag 9 december 2016, ECLI:NL:RBDHA:2016:15014.

¹¹ Hof Den Bosch 21 februari 2017, ECLI:NL:GHSHE:2017:615, zie ook pagina 22.

¹² Hoge Raad 14 februari 2017, ECLI:NL:HR:2017:220.

¹³ Rechtbank Overijssel 17 maart 2017, ECLI:NL:RBOVE:2017:1189, zie ook pagina 14.

¹⁴ Zie I. Mink en S. van Bon, "Discriminatiecijfers in 2016. Een rapport over de registraties en discriminatie-incidenten door de politie, en meldingen bij antidiscriminatievoorzieningen en andere organisaties in Nederland.", Rotterdam/Den Haag: mei 2017.

strafrechtartikelen, zijn deze gebeurtenissen niet terug te zien in de cijfers over strafbare discriminatie.

Tot slot is het van belang om te benoemen dat veel van de in dit rapport opgenomen discriminatiezaken niet speelden in het kader van een gebeurtenis die landelijk of regionaal bekend is, maar plaatsvonden in het dagelijks leven van mensen, bijvoorbeeld op straat, in een openbare gelegenheid, of in de woonomgeving. Het gaat dan bijvoorbeeld om het plakken van extreemrechtse stickers, het op straat preken tegen een bepaalde bevolkingsgroep, een verkeersruzie waarbij racistisch wordt gescholden, discriminatie door een buurman in een burencflict, of een apotheker die racistisch wordt bejegend door één van zijn klanten. Juist in dit soort zaken gaat het vaak om concrete personen die de discriminatie ondervinden, en het gaat dan ook om zaken die een grote impact hebben op de slachtoffers. Daarom is het van belang om discriminatie in het leven van alledag aan te pakken.

Inleiding

Discriminatie in het strafrecht kan worden onderverdeeld in twee soorten strafbare feiten. Zie het schema hieronder.

Ten eerste kan het gaan om specifieke discriminatiefeiten: het betreft dan één van de discriminatieartikelen uit het Wetboek van Strafrecht (Sr). De specifieke discriminatiefeiten zijn onder te verdelen in uitingsdelicten: artikel 137c, 137d, en 137e Sr, en de uitsluitingsdelicten: 137g of 429quater Sr.¹⁵

Ten tweede kan het gaan om commune delicten met een discriminatie-aspect. Dit zijn andere soorten misdrijven en overtredingen, zoals mishandeling, vernieling, of brandstichting, waar een discriminatie-aspect een rol bij heeft gespeeld. Het discriminatie-aspect kan het motief zijn voor het plegen van het delict, maar dat is niet noodzakelijk; het kan ook een rol hebben gespeeld bij het plegen van het feit, en kan bijvoorbeeld zijn gebruikt om het misdrijf harder te laten aankomen bij het slachtoffer. Een voorbeeld is het bekladden van een voordeur vanwege een burenruzie. Het motief is waarschijnlijk gelegen in de burenruzie, maar als de bekladding scheldwoorden bevat die verwijzen naar de huidskleur of afkomst van het slachtoffer¹⁶, dan is er tevens een discriminatie-aspect dat gebruikt wordt om de bekladding harder aan te laten komen.

Er kan alleen sprake zijn van strafbare discriminatie, als de discriminatie wordt gedaan vanwege een discriminatiegrond die wordt genoemd in het Wetboek van Strafrecht. Het moet dus gaan om de discriminatiegrond ras (waarmee wordt bedoeld huidskleur, afkomst, etniciteit, nationale of etnische afkomst), godsdienst of levensovertuiging, homoseksualiteit, geslacht, en handicap.

Het aantal van 163 discriminatiefeiten in 2016, en de soortgelijke aantallen in voorgaande jaren, maakt dat het statistisch gezien niet mogelijk is om vergaande

¹⁵ Deze strafrechtartikelen zijn opgenomen in bijlage 1.

¹⁶ Het gaat daarbij dan niet om specifieke discriminatie, omdat de scheldwoorden alleen gericht zijn op het slachtoffer en niet op de groep.

conclusies te trekken over stijgingen of dalingen in de cijfers; een enkele zaak kan al zorgen voor schommelingen in de cijfers. Waar mogelijk zijn de conclusies en bevindingen die voortvloeien uit de cijfers beschreven in het rapport.

Het OM wordt regelmatig gevraagd waarom het aantal discriminatie-incidenten in het jaarlijkse rapport van de politie hoger is dan het aantal discriminatiefeiten bij het OM. Het verschil in aantallen vloeit voort uit de verschillende taken van politie en OM en wordt toegelicht in het hoofdstuk Methodologie en verantwoording.

Dit rapport gaat enkel over de cijfers van het Openbaar Ministerie.¹⁷ Een beschrijving van de totstandkoming van de cijfers over strafbare discriminatie staat in het hoofdstuk Methodologie en verantwoording. Een verklarende woordenlijst is te vinden in Bijlage 3.

MOGELIJK STRAFBARE DISCRIMINATIE BIJ EEN HORECAGELEGENHEID

Een man van Marokkaanse afkomst heeft aangifte van discriminatie gedaan tegen een horecagelegenheid. De man stelt dat er door het café onderscheid is gemaakt op grond van ras bij de weigering om hem toe te laten tot het café.

Door de portier van de horecagelegenheid werd desgevraagd het volgende verklaard: *“Er kwamen vier jongemannen voor mij staan om bij het café naar binnen te gaan. Deze heren hadden niet de uitstraling van het café die in het beleid omschreven staat. Ik heb tegen deze heren gezegd dat zij op dit moment niet naar binnen konden gaan omdat het restaurant nog vol zat. Zij gaven aan dat zij graag wat wilden drinken. Ik heb deze groep toen naar het terras verwezen waar op dat moment ook bediening was. Deze heren zijn toen op het terras gaan zitten. Even later kwam één van de heren verhaal halen bij mij, omdat hij zag dat er toch andere mensen naar binnen gingen. Ik heb hem uitgelegd dat ik vond dat ze op dat moment met teveel man waren en dat de heren niet het gevoel van het café uitstraalden. Deze man was het hier niet mee eens en gaf aan zich gediscrimineerd te voelen. Ik heb deze man uitgelegd dat ze het op een later tijdstip nog een keer mochten proberen als het wat drukker is binnen.”*

Het OM Rotterdam heeft vervolging ingesteld. Op moment van het schrijven van dit rapport is de zaak nog niet door de rechtbank behandeld.¹⁸

---

¹⁷ Gegevens over discriminatie bij de politie, antidiscriminatievoorzieningen, en andere organisaties zijn opgenomen in het rapport van I. Mink en S. van Bon, *“Discriminatiecijfers in 2016, Een rapport over registraties van discriminatie-incidenten door de politie, en meldingen bij antidiscriminatievoorzieningen en andere organisaties in Nederland.”*, Rotterdam/Den Haag: mei 2017.

¹⁸ Parketnummer 10-137522-16.

Instream discriminatiefeiten per parket

In het kort:

De instroom van discriminatiefeiten betreft het aantal discriminatiefeiten dat in 2016 werd ingeschreven bij het OM.

- In 2016 stroomden 163 discriminatiefeiten in. Deze 163 feiten hoorden bij 151 afzonderlijke zaken. Eén zaak kan meerdere feiten omvatten, bijvoorbeeld als aan één verdachte in een zaak twee discriminatiefeiten ten laste worden gelegd
- In 2016 stroomden 14 discriminatiefeiten in hoger beroep in

GEWEIGERD VOOR EEN STAGE

Een voorbeeld van een zaak die in 2016 is ingestroomd bij het OM Noord-Nederland, is een weigering van een stageplek.

Het slachtoffer had gesolliciteerd voor een stageplek bij een agrarisch bedrijf. Hij werd eerst uitgenodigd voor een kennismakingsgesprek, waar hij een goed gevoel aan overhield. Enige tijd later vond een tweede gesprek plaats, waarin de inhoud van de stageopdracht werd besproken. Dit tweede gesprek werd door het slachtoffer opnieuw als positief ervaren. Daarna is er nog mailcontact geweest over de stageopdracht.

Een aantal dagen later ontving het slachtoffer een e-mail van het stagebedrijf, waarin hem te verstaan werd gegeven dat hij geen stage kon komen lopen in verband met zijn homoseksuele gerichtheid. Het slachtoffer deed na dit bericht aangifte bij de politie.

Naar het oordeel van het LECD is sprake van directe discriminatie op grond van homoseksuele gerichtheid. De verdachte wil, als eigenaar van het bedrijf, geen persoon in dienst nemen die homoseksueel gericht (oftewel praktiserend homoseksueel) is en daarmee is de delictomschrijving van artikel 429quater Sr vervuld. Het OM Noord-Nederland heeft dit advies meegenomen in hun beoordeling en besloten om te gaan vervolgen.

De rechtbank Leeuwarden heeft in 2016 de verdachte schuldig bevonden. Hem is een geldboete ter hoogte van 1600,00 euro opgelegd, waarvan 800,00 euro voorwaardelijk met een proeftijd van 3 jaren. Daarnaast moest de verdachte het slachtoffer 1475,50 euro aan schadevergoeding betalen.¹⁹

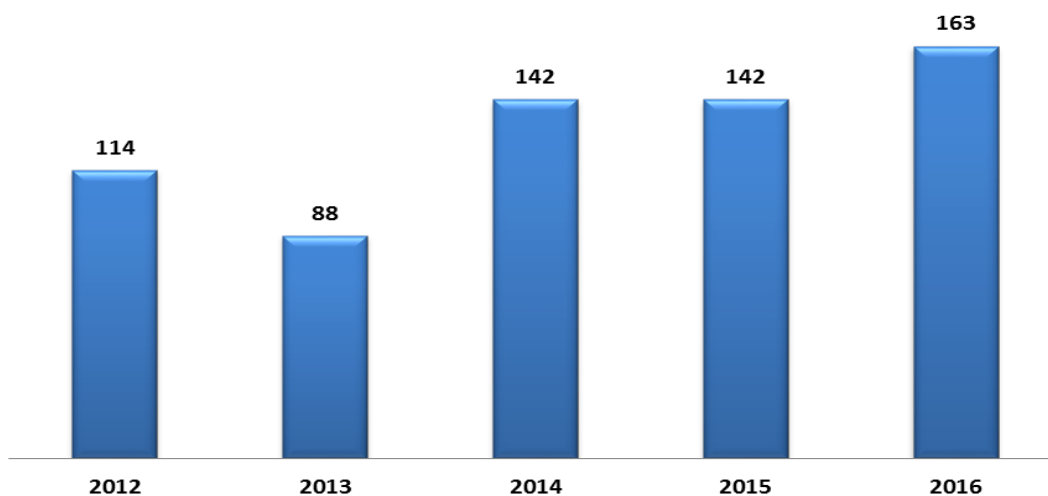
¹⁹ Rechtbank Leeuwarden 25 april 2016, parketnummer 18-066944-16.

Tabel 1 – Instroom discriminatiefeiten in eerste aanleg per parket

Feiten per arrondissementsparket	2012	2013	2014	2015	2016
Amsterdam	31	23	37	20	34
Noord-Holland	7	3	8	11	12
Midden-Nederland	12	5	16	16	7
Noord-Nederland	3	13	12	4	8
Oost-Nederland	25	20	30	24	25
Den Haag	4	4	12	17	21
Rotterdam	13	16	20	30	27
Limburg	4	1	3	4	2
Oost-Brabant	4	1	1	4	9
Zeeland-West-Brabant	11	2	3	12	18
Totaal	114	88	142	142	163

In deze tabel is de instroom van discriminatiefeiten per parket van het OM weergegeven. Tot 2013 was een daling in de cijfers te zien, sindsdien stijgen de cijfers. Omdat de cijfers zeer afhankelijk zijn van individuele zaken, kunnen de instroomcijfers door de jaren heen schommelen.

instroom discriminatiefeiten | 2012 - 2016

Instroom aantal zaken in 2016

De 163 feiten die in 2016 zijn ingestroomd, horen bij 151 afzonderlijke zaken. Er zijn minder zaken dan feiten, omdat het mogelijk is dat één verdachte voor meerdere feiten wordt vervolgd. Er waren 12 zaken waarbij meerdere discriminatiefeiten werden ingeschreven. Het is mogelijk dat daarnaast ook nog andere delicten, niet zijnde discriminatiefeiten, ten laste werden gelegd.

Instream discriminatiefeiten per wetsartikel

In het kort:

Bekeken is welk strafrechtartikel betreffende discriminatie in 2016 is behandeld bij het OM.

- Net als in voorgaande jaren betrof het merendeel van de discriminatiefeiten uitingsdelicten, namelijk artikel 137c of 137d Sr, met als meest voorkomend artikel 137c Sr, groepsbelediging (68%)
- 20% van de feiten betrof artikel 137d Sr, het aanzetten tot haat, discriminatie of geweld
- 6% van de feiten betrof artikel 137e Sr
- 3% van de feiten betrof artikel 137g Sr, 2% betrof artikel 137f Sr, en 1% 429quater Sr

AANZETTEN TOT GEWELD (ARTIKEL 137D SR) TEGEN ARMENIËRS

In juni 2014 vond er een demonstratie plaats van de Stichting Turks Islamitische Culturele Federatie tegen een door de Armeense kerk opgericht monument ter nagedachtenis aan de genocide op Armeniërs in het Ottomaanse rijk. De demonstratie was vooral gericht tegen het gebruik van het woord genocide voor deze gebeurtenissen, omdat daarmee de Turken beschuldigd zouden worden van volkerenmoord.

Het LECD werd gevraagd om te beoordelen of een aantal tijdens deze demonstratie gedane uitlatingen strafbaar waren. Het LECD oordeelde dat de meeste uitlatingen zijn gedaan in het kader van het maatschappelijke debat; de context van het debat ontnemt daardoor het beledigende karakter aan de uitlatingen. Eén uitlating beoordeelde het LECD als strafbaar; met de woorden *'Karabach is Turks, zal Turks blijven. Karabach zal het graf van de Armeniërs worden'*, wordt volgens het LECD aangezet tot geweld tegen Armeniërs wegens hun ras en/of godsdienst.

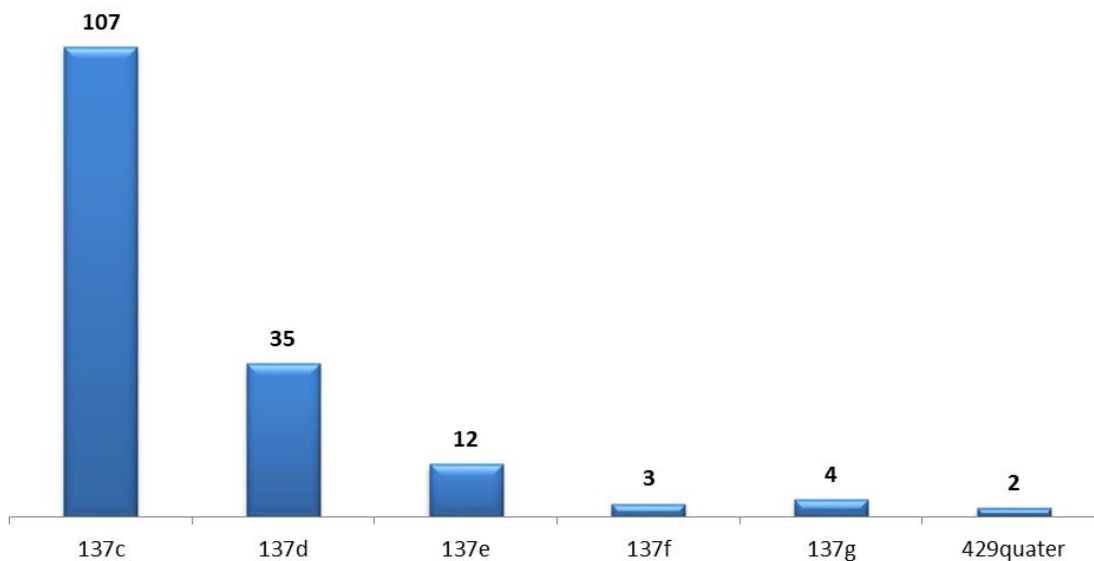
Het uitdrukken dat Karabach het graf van de Armeniërs zal worden, oftewel dat zij allen zullen omkomen, is voldoende om te oordelen dat er sprake is van aanzetten tot geweld. Hiermee wordt immers uitgedrukt wat er met Armeniërs moet gebeuren en worden anderen (indirect) op het idee gebracht (of daarin versterkt) om daaraan een bijdrage te leveren.

De spreker gebruikt daarnaast stijlfiguren die de uitlatingen extra kracht geven en des te kwaadaardiger maken. Zo scandeert hij de woorden op luide toon, wat het publiek ook nadoet. Door vanaf het podium met luide stem te scanderen 'ment' hij het publiek en zweept hij hen op tot het herhalen van de uitlating. Ook de herhaling (inclusief het scanderen door de menigte wordt de tekst vier keer herhaald) maakt dat de tekst aan kwaadaardigheid wint.

Het LECD beoordeelt de uitlating 'Karabach zal het graf van de Armeniërs worden' als strafbaar aanzetten tot geweld tegen Armeniërs wegens hun ras en/of godsdienst. Door de gebruikte stijffiguren wint de uitlating aan kwaadaardigheid, maar ook het *sec* uiten van de tekst levert strafbaar aanzetten tot geweld op in de zin van artikel 137d Sr.

De officier van justitie bij parket Oost-Nederland heeft vervolging ingesteld tegen de verdachte. De rechtbank oordeelde op 17 maart 2017 dat de verdachte heeft aangezet tot gewelddadig optreden tegen Armeniërs in de zin van artikel 137d Sr. De rechtbank legde een taakstraf van 120 uur op en een voorwaardelijke gevangenisstraf voor de duur van 1 maand.²⁰ De verdachte heeft hoger beroep ingesteld.

instroom discriminatiefeiten per wetsartikel | 2016

Net als in voorgaande jaren stroomt artikel 137c Sr, de discriminerende groepsbelediging, het vaakst in. Het aandeel van artikel 137c Sr is wel gedaald ten opzichte van de jaren daarvoor. Van de overige strafartikelen stromen door de jaren heen veel minder feiten in. Bij 137d Sr, aanzetten tot haat, discriminatie en geweld, is wel een stijging te zien.

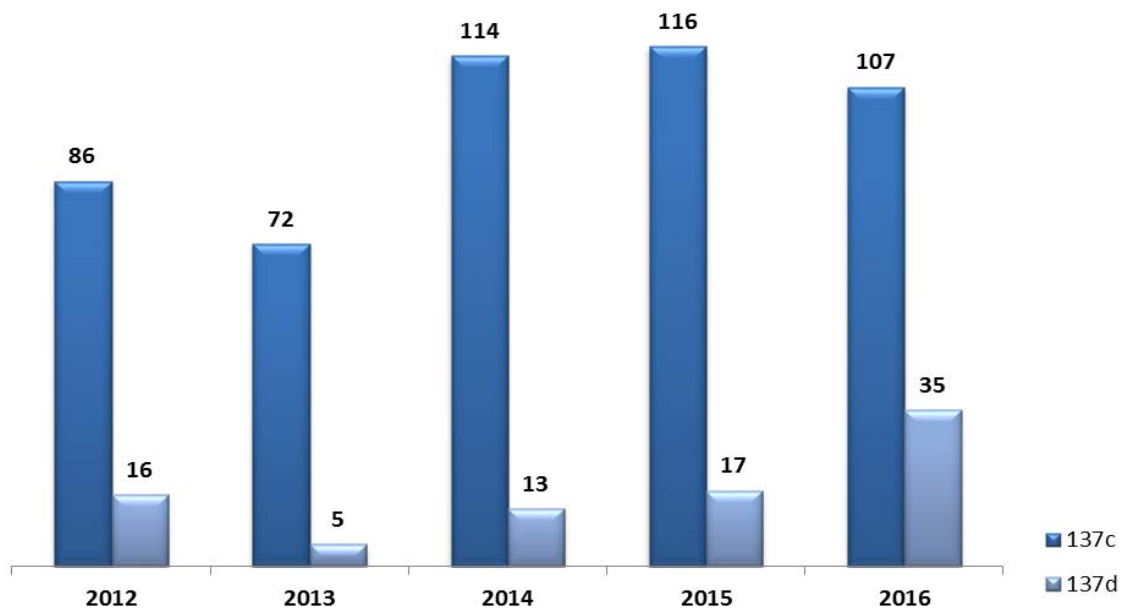
²⁰ Rechtbank Overijssel 17 maart 2017, ECLI:NL:RBOVE:2017:1189.

Tabel 2 – Instroom discriminatiefeiten per wetsartikel

Instroom per wetsartikel	2012		2013		2014		2015		2016	
	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal
137c	75%	86	82%	72	80%	114	82%	116	68%	107
137d	14%	16	6%	5	9%	13	12%	17	20%	35
137e	4%	5	9%	8	4%	6	1%	2	6%	12
137f	0%	0	1%	1	0%	0	0%	0	2%	3
137g	4%	4	2%	2	4%	5	1%	2	3%	4
429quater	3%	3	0%	0	3%	4	4%	5	1%	2
Totaal	100%	114	100%	88	100%	142	100%	142	100%	163

instroom 137c & 137d | 2012 - 2016

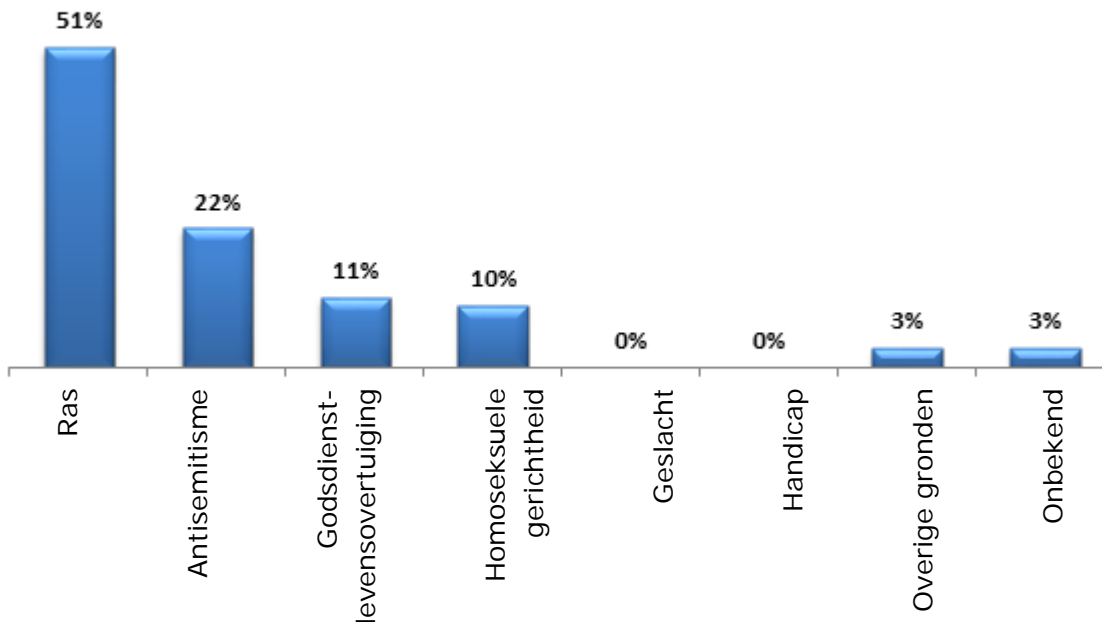
Instream discriminatiegronden

In het kort:

In de discriminatieartikelen in het Wetboek van Strafrecht worden ras, godsdienst of levensovertuiging, hetero- of homoseksuele gerichtheid, geslacht en lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap genoemd als discriminatiegronden. Met 'ras' wordt bedoeld huidskleur, etniciteit, en etnische of nationale afkomst.¹

- De grond ras is net als in voorgaande jaren het hoogst: 51% van alle gronden.
- Er is ook gekeken naar de groep op wie de discriminatie is gericht. Bij 23% van het totaal was de discriminatie gericht tegen personen van Afrikaanse afkomst. Dit aandeel is deels te herleiden tot de verdachten die zich op internet discriminerend uitlieten over personen met een donkere huidskleur, naar aanleiding van de ophef over Sylvana Simons.
- Bij 22% was de discriminatie gericht tegen Joden. In grofweg tweederde van de gevallen betrof het leuzen die werden gedaan in het kader van sport.
- 11% van de gronden betrof discriminatie gericht tegen moslims.
- Bij 10% van de gronden was de discriminatie gericht tegen homoseksuelen.

instream *discriminatiegronden* | 2016

“Wij hebben iets gezien op je Facebookpagina, en dat is je seksuele geaardheid en vooral het uitleven van die geaardheid (je hebt een vriend). Dat je die geaardheid hebt is niet het punt, maar het uitleven daarvan wel. Wij zijn een Christelijk bedrijf, en voor ons is dit een punt waar we ons niet mee verenigen mogen. Daar God dit uitleven van je seksuele geaardheid nergens in Woord goedkeurt, maar wel afkeurt, en voor ons zijn Woord als richtsnoer geldt, kunnen we je (daar ik Hem meer gehoorzaam wil zijn dan mensen) niet aannemen. Het is niet zo dat wij je geaardheid afrekenen, en ik hoop ook dat jij dat ook onze gezindheid niet doet, maar we hebben met dit punt een meningsverschil waar jij en wij elkaar niet verenigen kunnen.”

21

Discriminatiegronden

De betekenis van de discriminatiegronden wordt bepaald door de wetsgeschiedenis en de rechtspraak. Bij het dossieronderzoek voor dit rapport is niet alleen gekeken naar de juridische grond, maar ook naar de groep waar de discriminatie tegen was gericht. Omdat er soms sprake is van meerdere gronden waarop wordt gediscrimineerd, kunnen er meerdere gronden horen bij één feit.

Tabel 3 – Instroom discriminatiegronden

Gronden	2012	2013	2014	2015	2016
Ras	41%	45%	47%	50%	51%
Antisemitisme	28%	39%	30%	28%	22%
Godsdienst- levensovertuiging	7%	0%	9%	13%	11%
Homoseksuele gerichtheid	13%	14%	11%	6%	10%
Geslacht	1%	0%	0%	1%	0%
Handicap	1%	1%	1%	1%	0%
Overige gronden	8%	0%	1%	0%	3%
Onbekend	1%	1%	2%	2%	3%
Totaal	100%	100%	100%	100%	100%

Bij de grond godsdienst/levensovertuiging ging het in 2016 in alle gevallen om discriminatie van moslims.

²¹ Deze uitspraak hoort bij de casus die uitgebreid staat beschreven op pagina 12, betreffende een uitspraak van de Rechtbank Leeuwarden van 25 april 2016, parketnummer 18-066944-16.

Bij homoseksuele gerichtheid gaat het om discriminatie gericht tegen mensen vanwege hun seksuele voorkeur (homoseksueel, lesbisch, of biseksueel). Discriminatie van mensen met een genderidentiteit die niet past bij het geboortegeslacht, zoals transpersonen, valt niet onder deze grond, maar kan wel vallen onder de grond 'geslacht'. Er zijn bij het OM zeer weinig zaken bekend waarin discriminatie wegens genderidentiteit aan de orde was.

Tabel 4 – Instroom discriminatiegronden: uitsplitsing ras

Uitsplitsing ras	2012	2013	2014	2015	2016
Antizwart/Afrikaanse afkomst	11%	14%	14%	17%	23%
Donkere huidskleur	6%	4%	4%	4%	0%
Blanken	0%	0%	1%	0%	4%
Surinamers	2%	4%	2%	5%	1%
Antillianen	0%	0%	1%	2%	0%
Turken	4%	6%	8%	7%	4%
Marokkanen	5%	4%	10%	9%	3%
Roma/Sinti	0%	3%	0%	1%	1%
Andere afkomst algemeen	13%	9%	3%	4%	15%
Overige	1%	0%	3%	1%	1%
Totaal	41%	45%	47%	50%	51%

Discriminatie gericht tegen mensen van Afrikaanse afkomst (antizwart) is gestegen ten opzichte van de jaren ervoor. Dat komt deels door een aantal feiten gericht tegen mensen met een donkere huidskleur die werden gepleegd naar aanleiding van de ophef omtrent Sylvana Simons, en deels door uitlatingen die werden gedaan over mensen met een donkere huidskleur naar aanleiding van de discussie over Zwarte Piet.

Waar vinden discriminatiefeiten plaats?

In het kort:

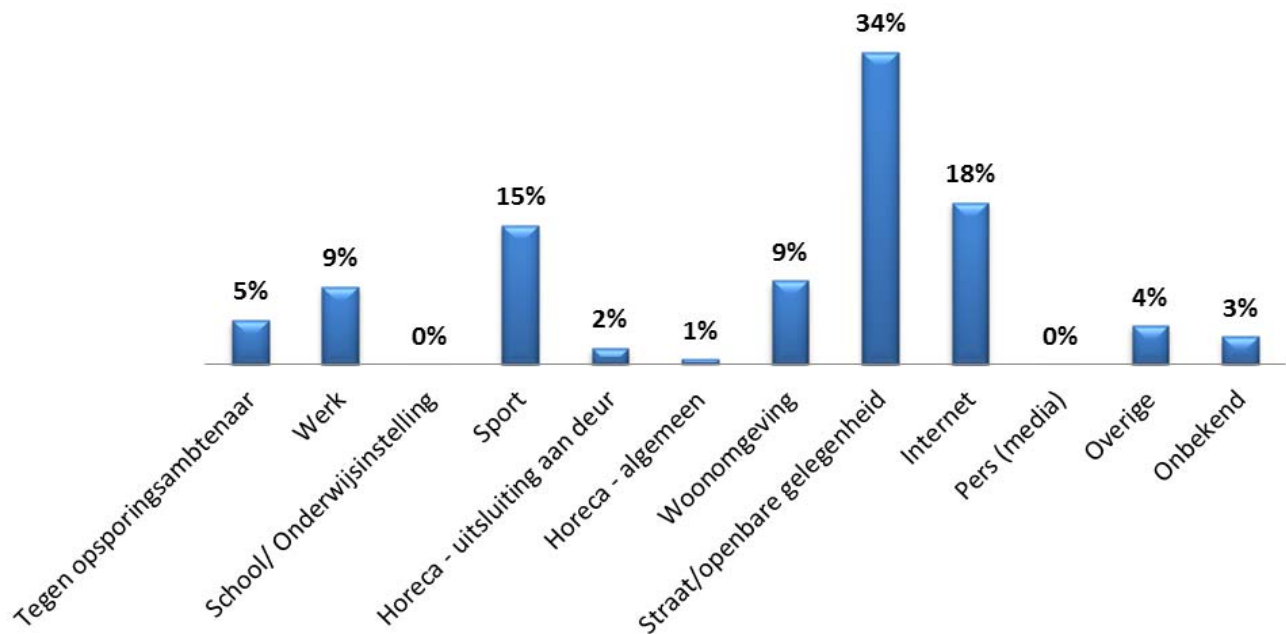
Er is onderzocht waar het feit werd gepleegd; bijvoorbeeld in de woonomgeving, op school, in het kader van sport, of op internet.

- De feiten vonden in 2016 voornamelijk plaats op straat of in een openbare gelegenheid (34%), gevolgd door de categorie internet (18%)
- 15% van de feiten werd gepleegd in het kader van sport
- Zowel werk als woonomgeving kwam in 2016 in 9% van de gevallen voor
- 5% was gericht tegen een opsporingsambtenaar
- 2% van de feiten had betrekking op uitsluiting aan de deur in horeca, 1% betrof horeca in het algemeen

OP STRAAT OF IN EEN OPENBARE GELEGENHEID

Een voorbeeld van een feit gepleegd op straat/openbare gelegenheid, is een zaak gepleegd in Noord-Nederland. Door een vrouw werden zowel in een winkel als op een parkeerplaats discriminerende uitlatingen gedaan. Het ging om teksten als: *"ga terug naar je eigen land"*, *"parasiet"*, *"vieze buitenlander"* en *"asielzoeker"*. De uitlatingen waren gericht tegen een man van Turkse afkomst. Het OM Noord-Nederland heeft verdachte een strafbeschikking opgelegd van € 350.²²

instroom *waar* | 2016

²² Parketnummer 18-071372-16.

Tabel 5 – Instroom discriminatiefeiten: waar

Waar	2012		2013		2014		2015		2016	
Tegen opsporingsambtenaar	10%	11	3%	3	6%	9	3%	4	5%	8
Werk	2%	2	9%	8	6%	9	6%	8	9%	14
School/Onderwijsinstelling	2%	2	1%	1	1%	2	2%	3	0%	0
Sport	18%	21	7%	6	11%	15	18%	26	15%	25
Horeca - uitsluiting aan deur	4%	4	1%	1	4%	5	1%	1	2%	3
Horeca - algemeen	4%	4	2%	2	4%	5	3%	4	1%	1
Woonomgeving	17%	19	15%	13	23%	33	18%	25	9%	16
Straat/openbare gelegenheid	31%	35	40%	35	27%	38	25%	36	34%	58
Internet	8%	9	16%	14	11%	16	18%	25	18%	29
Pers (media)	2%	2	5%	4	1%	1	1%	1	0%	0
Overige	2%	2	0%	0	5%	7	4%	6	4%	5
Onbekend	3%	3	1%	1	1%	2	2%	3	3%	4
Totaal	100%	114	100%	88	100%	142	100%	142	100%	163

Sport

Bij 23 van de 25 feiten in de categorie sport betrof het uitlatingen over Joden die werden gedaan in het kader van sport, veelal een voetbalwedstrijd. In 14 gevallen betrof het de Hamas-leus. Daders die antisemitische leuzen roepen doen dit niet zelden in groepsverband, waarbij er meerdere personen worden aangehouden.

Internet en *social media*

Er is een stijgende lijn te zien in het aantal zaken dat plaatsvindt op internet, met name op *social media*. Net als in de jaren vóór 2016 worden *social media* een steeds vaker gebruikt communicatiemiddel. *Social media*, zoals Facebook, Twitter en YouTube, zijn digitale omgevingen waar iedereen gebruik van kan maken en waar zonder tussenkomst van anderen een groot publiek mee kan worden bereikt. *Social media* zijn mede belangrijk voor de maatschappij, omdat ze het voor iedereen mogelijk maken om informatie en meningen te delen, op een toegankelijke en goedkope manier.

De *social media* hebben echter een schaduwzijde als het gaat om discriminerende uitingen. Ook discriminerende uitingen kunnen zich snel verspreiden, waarbij soms duizenden personen zich discriminerend uitlaten en met die uitlatingen een zeer groot, zelfs wereldwijd publiek wordt bereikt. Uitlatingen kunnen daarbij vaak jaren online blijven staan, en zijn al die tijd voor iedereen zichtbaar. Daarbij is de omvang van het internet enorm en nog groeiende, wat maakt dat in de tijd dat één verdachte van een

strafbare uitlating op internet wordt opgespoord en vervolgd, duizenden anderen inmiddels al vele nieuwe uitlatingen kunnen doen.

Het OM kan een krachtig signaal afgeven door te vervolgen voor strafbare uitlatingen op internet. Een goed voorbeeld hiervan in het afgelopen jaar, zijn de zaken van de verdachten die zich uitlieten naar aanleiding van de ophef omtrent Sylvana Simons. Alle uitingen in deze zaken werden geplaatst op *social media* of in elk geval op internet. Vervolging van racistische en soms tot geweld opruiende uitspraken is nodig om de maatschappij te laten beseffen dat bepaalde uitspraken niet door de beugel kunnen.

Toch zal alleen het strafrecht nooit genoeg zijn om te voorkomen dat er steeds nieuwe discriminerende uitingen online verschijnen. Verschillende organisaties zoals MiND zetten zich in om discriminatie op het internet terug te dringen, en om ontwikkelingen te signaleren. De Europese Commissie heeft op Europees niveau afspraken gemaakt met *social media* bedrijven als Facebook, Twitter en YouTube om uitingen die in strijd zijn met het Kaderbesluit Racisme en Xenofobie binnen 24 uur van het net te halen.

"Flikkers geef ik geen hand" en "Ik haat die fucking joden nog meer dan de nazi's".²³

DISCRIMINERENDE RAPTEKSTEN IN EEN CLIP OP YOUTUBE

In 2016 kwam een zaak betreffende een rap met discriminerende uitlatingen voor de rechter in hoger beroep. In 2014 was er een videoclip op YouTube gezet door een rapper waarin uitlatingen werden gedaan als: *"Flikkers geef ik geen hand"* en *"Ik haat die fucking joden nog meer dan de nazi's"*. In tegenstelling tot de rechtbank, die de verdachte eerder vrijspak omdat in casu met flikkers geen homoseksuelen zouden worden bedoeld en de uitlating over Joden niet onnodig grievend geacht werd²⁴, achtte het Hof Den Bosch wettig en overtuigend bewezen dat de verdachte het ten laste gelegde had begaan. Bewezen werd geacht dat de verdachte zich opzettelijk beledigend had uitgelaten over homoseksuelen en over Joden. Het Hof veroordeelde de rapper tot een boete van € 1500 waarvan € 500 voorwaardelijk.

Het Hof heeft daarnaast als bijzondere voorwaarde gesteld dat de rapper het filmpje van zijn YouTube account moet verwijderen, zodra de uitspraak definitief is. Dat is nog niet het geval omdat de rapper in cassatie is gegaan.²⁵

---

²³Deze citaten komen uit de casus die onder de citaten staat beschreven.

²⁴Rechtbank Zeeland-West-Brabant 8 december 2015, ECLI:NL:RBZWB:2015:7768.

²⁵Hof Den Bosch 21 februari 2017, ECLI:NL:GHSHE:2017:615.

Achtergrond van verdachten van discriminatiefeiten

In het kort:

De achtergrond van de verdachten bij discriminatiefeiten is onderzocht op basis van informatie afkomstig uit het dossier.

- Net als in voorgaande jaren waren de meeste verdachten blanke particulieren (66%)
- 7% van de verdachten is van Turkse afkomst
- 7% van de verdachten is extreemrechts
- 6% was een overige niet-blanke particulier
- 4% van de verdachten is van Marokkaanse afkomst
- 2% was van Surinaamse afkomst
- 2% van de verdachten handelde vanuit een godsdienstige overtuiging

DEMONSTRATIE VAN DE NEDERLANDSE VOLKSUNIE

De Nederlandse VolksUnie hield in maart 2016 een demonstratie in Amsterdam. Bij deze demonstratie werden vier demonstranten aangehouden op verdenking van strafbare discriminatie. Bij twee van de demonstranten was dat vanwege een vlag die zij toonden in drie kleuren; rood, zwart en wit. Op deze vlag stonden de teksten '*Combat 18*' en '*Whatever it takes*'.

De tekst '*Combat 18*' was in gotische letters geschreven. '*Combat 18*' is de naam van een ondergronds gewelddadig racistisch netwerk, voortgekomen uit een neonazistische groepering. In extreemrechtse kringen staat het getal 18 voor de eerste en de achtste letter van het alfabet, waarmee de afkorting AH, wat staat voor Adolf Hitler, wordt verkregen. In combinatie met '*Whatever it takes*' wordt de associatie met de Hitlerjaren en het nazisme opgeroepen.²⁶

De rechtbank Amsterdam achtte bewezen dat de verdachten een uitlating openbaar hebben gemaakt die beledigend was voor Joden, en die aanzette tot discriminatie van Joden.

De rechtbank veroordeelde de eerste verdachte tot een geldboete van € 900,- en de tweede tot een werkstraf van 40 uur.²⁷

²⁶ Zie ook Hoge Raad 23 november 2010, LJN:BM9135 en BM9132, NJ 2011, 115.

²⁷ Rechtbank Amsterdam 12 januari 2017, ECLI:NL:RBAMS:2017:145 en ECLI:NL:RBAMS:2017:146.

Tabel 6 – Instroom discriminatiefeiten: verdachte

Verdachte	2012		2013		2014		2015		2016	
	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal	%	Aantal
Extreemrechts	4%	4	3%	3	3%	4	2%	3	7%	11
Godsdienst levensovertuiging	1%	1	6%	5	0%	0	3%	4	2%	4
Politieke overtuiging	0%	0	0%	0	1%	2	1%	2	0%	0
Door opsporingsambtenaar	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0
Particulier Surinaams	1%	1	0%	0	4%	5	4%	6	2%	4
Particulier Antilliaans	0%	0	0%	0	0%	0	1%	1	0%	0
Particulier Turks	0%	0	6%	5	4%	6	1%	1	7%	11
Particulier Marokkaans	0%	0	2%	2	6%	8	6%	8	4%	6
Overige niet-blanke particulier	4%	5	3%	3	6%	9	1%	1	6%	10
Blanke particulier	74%	84	77%	68	67%	95	77%	110	66%	109
Particulier (etnische achtergrond onbekend)	7%	8	0%	0	5%	7	1%	1	2%	3
Overige	7%	8	2%	2	4%	6	1%	1	1%	1
Onbekend	3%	3	0%	0	0%	0	3%	4	3%	4
Totaal	100%	114	100%	88	100%	142	100%	142	100%	163

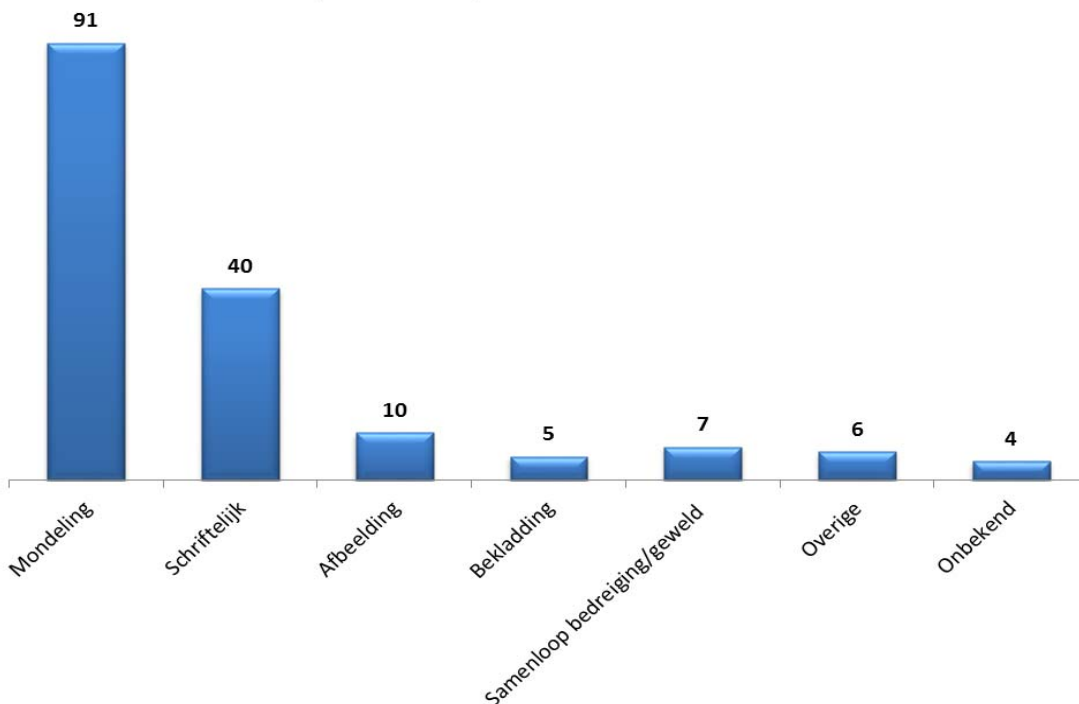
Hoe worden discriminatiefeiten gepleegd?

In het kort:

Met dossieronderzoek wordt per ingestroomd discriminatiefeit onderzocht hoe het feit is begaan, bijvoorbeeld mondeling, bij geschrift, bij afbeelding, of in samenloop met geweld. Een voorbeeld van een uitlating bij geschrift is een tekst die wordt geplaatst op internet. Een voorbeeld van een afbeelding is een symbool op een spandoek.

- In 2016 betroffen de meeste ingestroomde feiten mondelinge uitlatingen (54%), evenals in voorgaande jaren. Deze categorie is in de loop van de jaren wel gedaald
- 25% van de feiten werd schriftelijk gedaan, waarvan 60% op het internet. De categorie 'schriftelijk' is in de loop der jaren gestegen, nu steeds meer teksten op het internet worden geplaatst
- 4% van de feiten betrof samenloop met (bedreiging met) geweld
- 6% van de feiten betrof een afbeelding waaronder een aantal filmpjes op het internet
- 3% betrof een bekladding

instroom discriminatiefeiten hoe | 2016

Tabel 7 – Instroom discriminatiefeiten: hoe

Hoe	2012		2013		2014		2015		2016	
Mondeling	63%	72	60%	53	66%	94	66%	94	54%	91
Schriftelijk	11%	12	13%	11	12%	17	20%	28	25%	40
Afbeelding*	6%	7	16%	14	4%	5	2%	3	6%	10
Bekladding	0%	0	1%	1	1%	2	2%	3	3%	5
Samenloop met (bedreiging met) geweld tegen persoon	9%	10	8%	7	7%	10	4%	6	4%	7
Overige	7%	8	2%	2	8%	12	4%	5	5%	6
Onbekend	4%	5	0%	0	1%	2	2%	3	3%	4
Totaal	100%	114	100%	88	100%	142	100%	142	100%	163

* Inclusief video's

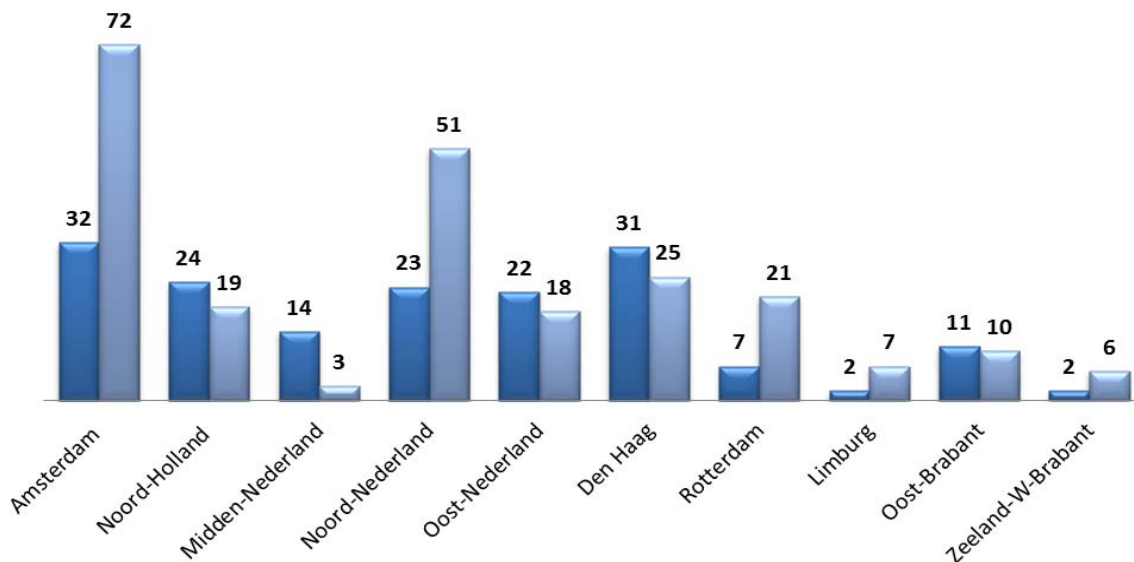
Commune delicten met een discriminatie-aspect

In het kort:

In dit rapport wordt voor de tweede keer gerapporteerd over de bij het OM ingestroomde en afgedane commune delicten met een discriminatie-aspect. Dit zijn delicten als mishandeling en vernieling, waarbij discriminatie-aspecten een rol hebben gespeeld bij het plegen van het feit. Het moet daarbij gaan om een discriminatiegrond zoals genoemd in de discriminatieartikelen in het Wetboek van Strafrecht. Het discriminatie-aspect kan het motief of de aanleiding zijn geweest, maar dat is niet noodzakelijk. Het discriminatie-aspect kan ook op andere wijze worden gebruikt bij het plegen van het delict, bijvoorbeeld om een scheldpartij extra indringend te maken door het gebruik van discriminerende scheldwoorden.

- In 2016 werden 232 commune delicten met een discriminatie-aspect geregistreerd, behorend bij 211 afzonderlijke zaken.
- Ras werd 132 keer geregistreerd als discriminatie-aspect (57%), homoseksuele gerichtheid 30 keer (9%), godsdienst of levensovertuiging 20 keer (4%), antisemitisme 2 keer (1%), en handicap 2 keer (1%). Bij 37 delicten (16%) werd de categorie discriminatie overig geregistreerd. Omdat in eerste instantie bij meer delicten de grond 'overig' was ingevuld, is naar deze categorie extra dossieronderzoek gedaan om een discriminatiegrond aan het delict toe te kennen.
- Bij de commune delicten betrof het onder andere 150 keer belediging van een persoon, 32 keer bedreiging, 13 keer opruiing, 12 keer mishandeling, 5 keer vernieling, 4 keer openlijke geweldpleging, 1 keer huisvredebreuk, en 1 keer geweld/bedreiging in verzet tegen een ambtenaar.

instroom discriminatoire incidenten bij commune delicten | 2015 2016

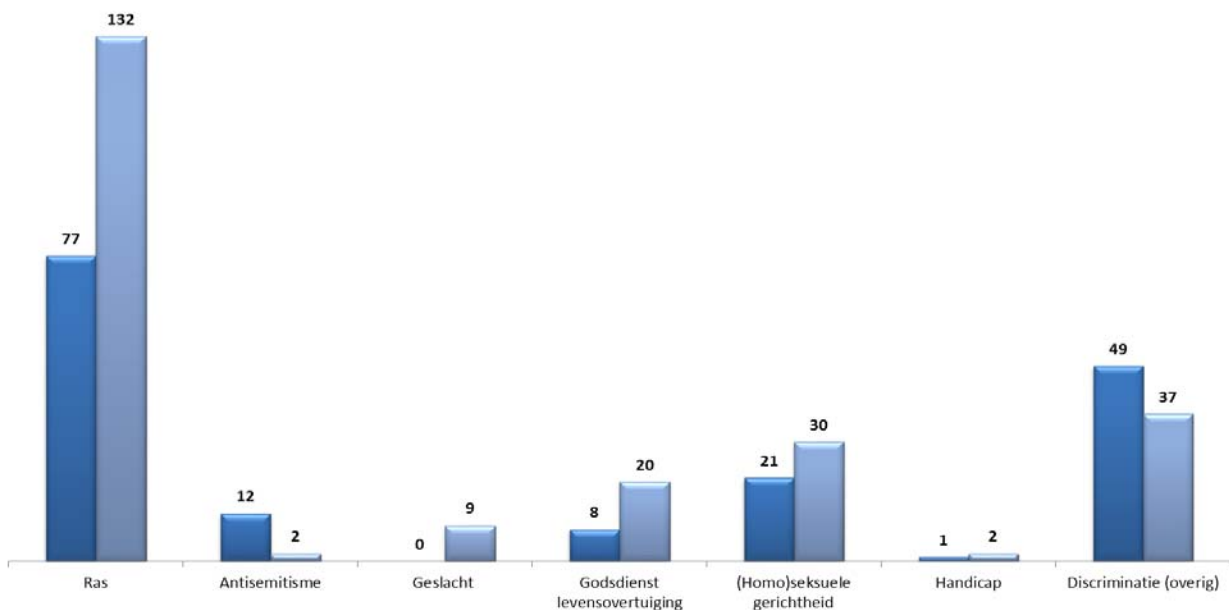

MISHANDELING NAAR AANLEIDING VAN DISCUSSIE OVER ZWARTE PIET

Een zaak die is ingestroomd bij de commune delicten met een discriminatie-aspect, is de mishandeling van een taxichauffeur. Het slachtoffer verklaarde dat toen de verdachten in zijn taxi stapten de sfeer direct heel grimmig werd doordat de klanten opmerkingen maakten als "vuile kanker zwarte" en "als je niet aan het rijden zou zijn zou ik je gelijk een klap gegeven hebben". De taxichauffeur stopte de auto vanwege het schelden, waarna hij aan beide mannen vroeg om uit te stappen en zei dat hij hen niet verder wilde vervoeren.

Het slachtoffer stapte zelf uit om het portier te openen, toen één van de verdachten op de man afstapte en begon met slaan. De verdachte verklaarde later dat zijn boosheid te maken had met de zwartepietendiscussie. Hij gaf aan deze discussie gevoerd te hebben met het slachtoffer en verklaarde dat de discussie vrij heftig werd. De verdachte verklaarde dat hij erg boos werd en dat hij vanuit die boosheid heeft gehandeld. Het OM Zeeland-West-Brabant heeft de verdachte een strafbeschikking opgelegd van €300.²⁸

instroom discriminatiegronden | ■ 2015 ■ 2016

²⁸ Parketnummer 02-206509-16.

Tabel 8 – instroom discriminatiegronden – percentages

GRONDEN	2015	2016
Ras	46%	57%
Antisemitisme	7%	1%
Godsdienst/levensovertuiging	0%	4%
Homoseksuele gerichtheid	5%	9%
Geslacht	13%	13%
Handicap	1%	1%
Overige gronden	29%	16%
Onbekend	0%	0%
Totaal	100%	100%

Tabel 9 – Discriminatie-aspect per wetsartikel

Wetsartikel delict	Omschrijving delict*	2015	2016
131 Sr	Opruiing	3	13
138 Sr	Huisvredebreuk	2	1
141 Sr	Openlijke geweldpleging	2	4
180 Sr	Geweld/Bedreiging in verzet tegen ambtenaar	0	1
261 Sr	Smaad	1	3
266 Sr	Eenvoudige belediging	127	150
267 Sr	Belediging van (onder meer) ambtenaren	2	0
284 Sr	Dwang	1	0
285 Sr	Bedreiging	11	32
300 Sr	Mishandeling	8	12
302 Sr	Zware mishandeling	1	0
350 Sr	Vernieling	4	5
47 Sr	Medeplegen	1	9
Overig	Alles wat niet in bovenstaande categorieën valt	5	2
Totaal		168	232

* De wetsartikelen worden hier, voor de leesbaarheid van het rapport, omschreven met een verkorte aanduiding

Afdoening discriminatiefeiten OM

In het kort:

Met afdoening wordt bedoeld de eindbeslissing die door het OM wordt genomen. Dat kan de beslissing zijn om te vervolgen, bijvoorbeeld om de verdachte voor de rechter te brengen (te dagvaarden), of de beslissing tot een transactie of een strafbeschikking. Het OM kan ook beslissen om niet te vervolgen en de zaak te seponeren. Een technisch sepot wordt gegeven als de zaak om een juridisch-technische reden niet tot een geslaagde vervolging kan leiden, bijvoorbeeld omdat er onvoldoende wettig en overtuigend bewijs is. Een beleidssepot is een sepot waarbij er technisch gezien vervolgd kan worden, maar er andere redenen zijn om dat niet te doen. Een voorwaardelijk sepot is een beleidssepot waarbij de verdachte zich aan bepaalde voorwaarden moet houden. Doet de verdachte dat niet, dan kan er alsnog worden vervolgd.

Het aantal ingestroomde feiten kan verschillen van het aantal feiten dat in een bepaald jaar wordt afgedaan, en het gaat daarbij niet per se om dezelfde feiten. Een feit kan immers in het ene jaar instromen en in het daaropvolgende jaar worden afgedaan.

- In 2016 werd bij 159 discriminatiefeiten een beslissing over de afdoening genomen. Deze 159 feiten hoorden bij 150 zaken
- Bij 53% van de discriminatiefeiten werd besloten om te dagvaarden, oftewel de verdachte voor de rechter te brengen. Dit percentage is gestegen ten opzichte van de jaren ervoor
- Bij 3% van de afgedane feiten werd besloten tot een transactie
- Bij 11% van de feiten werd een OM-strafbeschikking uitgevaardigd
- 23% van de feiten werd geseponeerd. Het percentage sepot is daarmee gedaald ten opzichte van de jaren ervoor. Van alle geseponeerde feiten kreeg 59% een technisch sepot en 41% een beleidssepot. 20% werd onvoorwaardelijk, en 3% werd voorwaardelijk geseponeerd.

FILMPJE OP NUMMER 'OH SYLVANA'

Op het internet verscheen een filmpje waarin het hoofd van Sylvana Simons was gefotoshopt op beelden van Zwarte Piet, van leden van Afrikaanse stammen en van zwarte personen die lijken te zijn gelyncht in Ku Klux Klan-stijl: zij zijn opgehangen in bomen. Bij de beelden is het carnavalsnummer 'Oh Sylvana' te horen.

Het filmpje kreeg veel publiciteit en werd op meerdere internetsites en sociale media gedeeld. Het LECD werd gevraagd om het filmpje te beoordelen op strafbare uitingen.

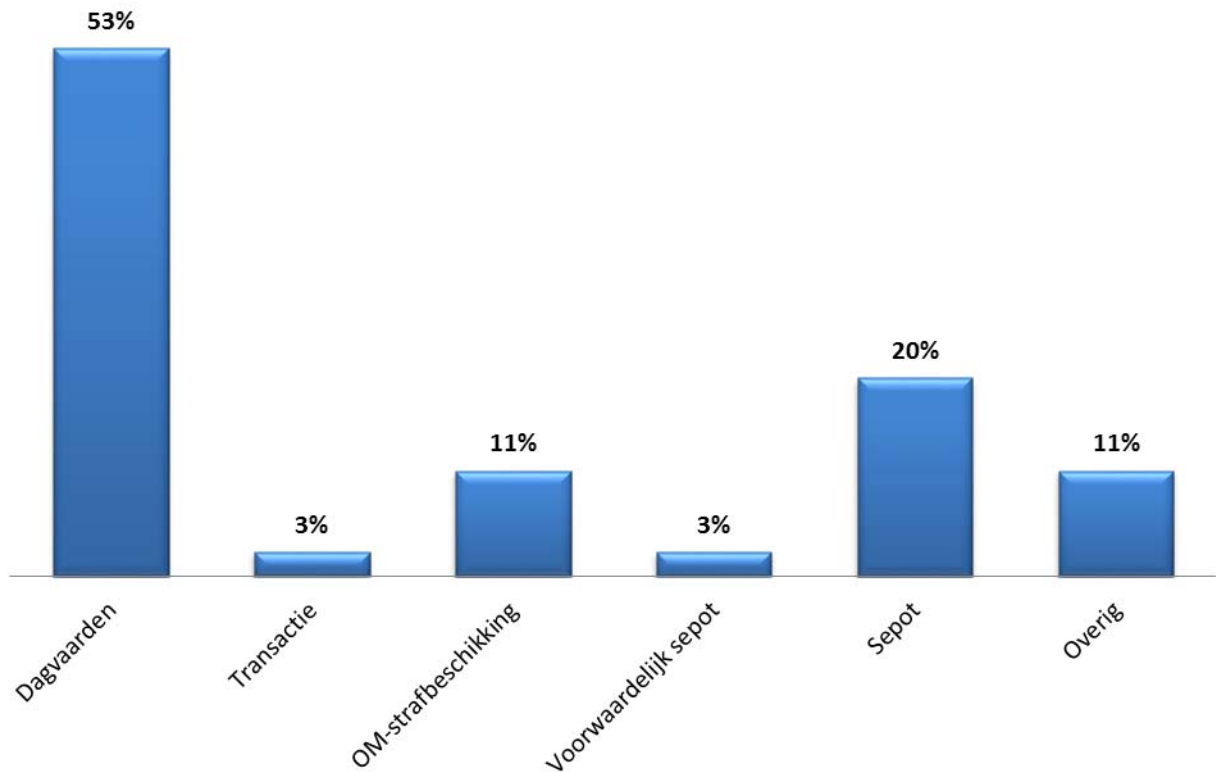
De beelden die worden getoond van Zwarte Piet, tribale Afrikanen en in Ku Klux Klan-stijl gelynchte personen sluiten naadloos aan bij klassiek racistische, negatieve stereotypen over personen met een donkere huidskleur in het algemeen. Hoewel de uitingen in eerste instantie zien op Simons, omdat haar hoofd is gefotoshopt op de getoonde personen, wordt met de beelden tevens onmiskenbaar

een boodschap afgegeven over personen met een donkere huidskleur in het algemeen. De beelden van lynchpartijen houden een goedkeuring in van lynchpartijen van mensen met een donkere huidskleur. Met deze beelden worden mensen met een donkere huidskleur dan ook in diskrediet gebracht en in een negatief daglicht geplaatst.

Het LECD meent dat uit de beelden voldoende concreet wordt dat hiermee opzettelijk negatieve conclusies worden getrokken over de groep personen met een donkere huidskleur in het algemeen.

Bij de vervolging stelt het OM Amsterdam dat de verdachte zich schuldig heeft gemaakt aan bedreiging, opruiing, eenvoudige belediging, groepsbelediging en het aanzetten tot discriminatie en gewelddadig optreden tegen persoon of goed van mensen wegens hun ras. De rechtbank veroordeelde de verdachte tot 80 uur werkstraf.²⁹ Er is geen hoger beroep ingesteld, de uitspraak is definitief.

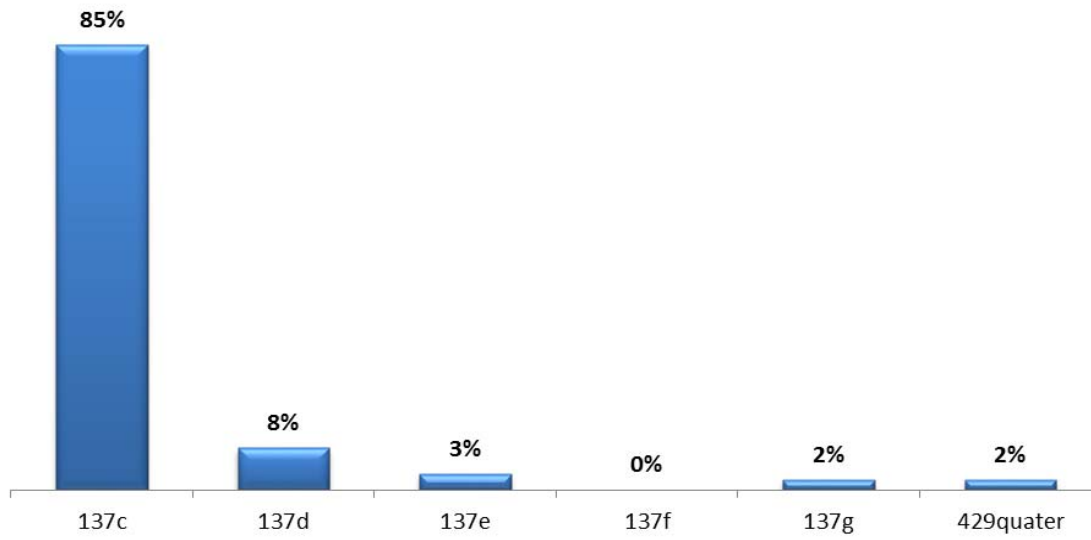
om-afdoening soort | 2016

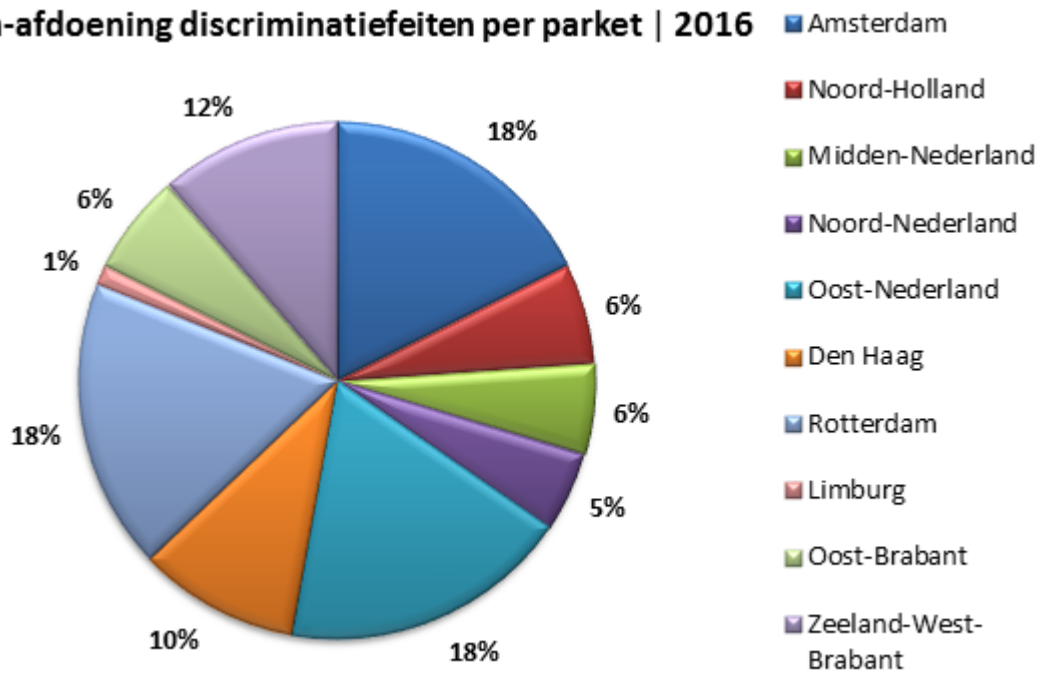
²⁹ Rechtbank Amsterdam 18 mei 2017, ECLI:NL:RBAMS:2017:3347.

om-afdoening per wetsartikel | 2016

om-afdoening discriminatiefeiten per parket | 2016

Tabel 10 – OM-afdoening discriminatiefeiten (in aantallen feiten) per wetsartikel

OM-afdoening per wetsartikel	2012		2013		2014		2015		2016	
	137c	79%	104	80%	72	84%	122	76%	107	85%
137d	13%	17	6%	5	8%	12	13%	19	8%	27
137e	5%	6	9%	8	3%	4	3%	4	3%	9
137f	0%	0	1%	1	0%	0	0%	0	0%	0
137g	2%	2	4%	4	4%	6	2%	3	2%	3
429quater	2%	2	0%	0	1%	1	6%	8	2%	2
Totaal	100%	131	100%	90	100%	145	100%	141	100%	159

Discriminatiezaken die door de rechter zijn afgedaan

In het kort:

De rechterlijke beslissingen betreffen beslissingen in zaken waarin een discriminatieartikel ten laste was gelegd.

- In 74% van de zaken werd een veroordeling uitgesproken.
- In 9% van de zaken werd een vrijspraak gegeven.

30

Tabel 11 – Afdoening discriminatiezaken rechter

Rechtbankafdoening	2012		2013		2014		2015		2016	
Veroordeling	78%	66	72%	64	91%	70	88%	71	74%	57
Vrijspraak	14%	12	18%	16	9%	7	12%	10	9%	7
OM niet ontvankelijk	0%	0	0%	0	0%	0	0%	0	1%	1
Ontslag van rechtsvervolging	2%	2	2%	2	0%	0	0%	0	0%	0
Schuldigverklaring zonder oplegging van straf	1%	1	0%	0	0%	0	0%	0	8%	6
Onbekend	5%	4	8%	7	0%	0	0%	0	8%	6
Totaal	100%	85	100%	89	100%	77	100%	81	100%	77

VEROORDELING DOOR RECHTBANK DEN HAAG, VRIJSPRAAK DOOR HOF DEN HAAG

Een van de zaken die in 2016 voor de rechter kwam betrof onder andere aanzetten tot geweld tegen homoseksuelen en aanzetten tot discriminatie en geweld tegen afvalligen van de islam.

In 2015 heeft de verdachte naar aanleiding van een via internet verspreid filmpje, waarop te zien is dat een van homoseksualiteit beschuldigde man vanaf het dak van een gebouw naar beneden wordt gegooid, vermoedelijk in Raqqa, de volgende tweet verzonden: *"in Raqqa krijg je als homo gratis vlieglessen van IS! En dat allemaal zonder vleugels of vliegtuig! Alle homo's kunnen zich aanmelden. Als men wil genezen van deze ziekte dan kunnen ze daar heengaan"*.

³⁰ Aangezien een veroordeling geen betrekking hoeft te hebben op alle tenlastegelegde feiten kan het ook zijn dat het discriminatiefeit niet bewezen is verklaard.

Kort daarna was de verdachte te gast in een tv-programma. In dat programma zegt verdachte dat de tweet sarcastisch bedoeld is, niet letterlijk bedoeld en niet serieus moet worden genomen en dat het zijn gevoel voor humor is. Het is geen oproep tot het doden van homoseksuelen hier. Als homoseksuelen willen genezen van die ziekte dan kunnen ze daar heen gaan.

Ook zegt hij nog dat als de Sharia uitgevoerd wordt op de wijze zoals het uitgevoerd moet worden, dat iedere moslim dat prima vindt.

Gelet op die context kan de tweet niet worden begrepen als een grapje. Het verweer van verdachte met die strekking verwerpt de rechtbank. Tegen de achtergrond van nieuwsberichten en beelden op sociale media kan de uitlating dan ook niet anders worden begrepen dan als een aansporing om ook gewelddadig op te treden tegen (de groep van) homoseksuelen. De rechtbank acht bewezen dat de verdachte met de uitlating heeft aangezet tot discriminatie en geweld tegen homoseksuelen. De rechtbank spreekt de verdachte echter vrij van het eveneens ten laste gelegde groepsbelediging van homoseksuelen.

De rechtbank veroordeelt verdachte, onder meer voor het hier beschreven feit, tot een taakstraf van 240 uur en een voorwaardelijke gevangenisstraf voor de duur van 1 maand met een proeftijd van 2 jaar.³¹

In hoger beroep is dezelfde uitlating wederom aan de orde: dit keer wordt de verdachte vrijgesproken voor deze uitlating. Voor andere door hem gedane discriminerende uitlatingen wordt hij veroordeeld tot een taakstraf van 180 uur en een voorwaardelijke gevangenisstraf van 2 maanden met een proeftijd van 2 jaar.³² De verdachte heeft cassatie ingesteld.

---

³¹Rechtbank Den Haag, 26 oktober 2016, ECLI:NL:RBDHA:2016:12789.

³²Hof Den Haag 2 mei 2017, ECLI:NL:GHDHA:2017:1224.

Methodologie en verantwoording

De gegevens in dit rapport

Niet alles wat in het dagelijks leven discriminatie wordt genoemd, wordt behandeld in dit rapport. De wettelijke taak van het OM is het opsporen en vervolgen van strafbare feiten. De feiten die in dit rapport terugkomen, betreffen dan ook feiten die óf zijn ingestroomd bij het OM omdat zij mogelijk strafbaar zijn op grond van één van de discriminatieartikelen in het Wetboek van Strafrecht, óf een ander strafbaar feit betreffen waarbij discriminatie een rol heeft gespeeld.

Er zijn verschillende redenen waarom sommige discriminatie-incidenten nooit instromen bij het OM en daarom niet worden opgenomen in dit rapport. Het kan bijvoorbeeld zijn dat een slachtoffer van discriminatie dit niet meldt of geen aangifte doet; zodoende is het mogelijk dat de zaak niet ter kennis van de politie of het OM komt. Uit onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau blijkt dat slechts één op de acht discriminatie-ervaringen ergens wordt gemeld, en met 'melden' wordt dan ook bedoeld dat er met bekenden over wordt gepraat.³³

Ook als een zaak, door een aangifte, een melding of op andere wijze, wel ter kennis komt van de politie en er een opsporingsonderzoek wordt opgestart, kan het zijn dat dit niet leidt tot het vinden van een verdachte; of er is wel een verdachte, maar onvoldoende bewijs. Een andere mogelijkheid is dat van een incident dat bij de politie in eerste instantie is aangemerkt als een discriminatie-incident blijkt dat niet voldaan is aan één of meer van de delictsbestanddelen van de discriminatieartikelen. Bij commune feiten met mogelijk een discriminatie-aspect, die in de politiesystemen als discriminatie-incident geteld staan, kan na opsporing blijken dat het discriminatie-aspect niet aangetoond kan worden. In het algemeen betreft een aanzienlijk aantal van de discriminatie-incidenten die bij de politie bekend raken situaties die bij nadere beschouwing en onderzoek niet (bewijsbaar) vallen onder de discriminatieartikelen uit het Wetboek van Strafrecht of geen (bewijsbaar) discriminatie-aspect bevatten.

Bij het interpreteren van de cijfers en vaststellen van dalingen en stijgingen in de discriminatiefeiten, is van belang dat het, ook in absolute zin, gaat om een klein aantal feiten waarover wordt gerapporteerd. Het is veelal niet mogelijk hieruit eenduidige trends te destilleren of tot diepgaande analyse van de gegenereerde gegevens te komen. Om die reden heeft het rapport een voornamelijk beschrijvend karakter, en wordt er terughoudend omgegaan met het trekken van conclusies.

Dit rapport omvat alle discriminatiefeiten die in een bepaald jaar zijn ingestroomd; deze feiten verkeren in verschillende stadia van beoordeling en behandeling. In een later stadium zou kunnen blijken dat het toch geen discriminatiefeit betreft.

In dit rapport zijn percentages afgerond. Hierdoor kan bij optelling van de afzonderlijk weergegeven percentages het totaal soms iets onder of boven de 100% uitkomen.

---

³³ I. Andriessen, H. Fernee, K. Wittebrood, *Ervaren discriminatie in Nederland*, Sociaal Cultureel Planbureau: Den Haag, 2014.

Discriminatiefeiten & -zaken

In dit rapport wordt cijfermatig gerapporteerd over de discriminatiefeiten die ieder jaar instromen bij het OM. Dat wil zeggen: iedere keer als er een discriminatieartikel (137c, 137d, 137e, 137f, 137g, of 429quater Sr) wordt geregistreerd bij het OM, wordt dit geteld als één discriminatiefeit. Het aantal discriminatiefeiten is niet hetzelfde als het aantal zaken; in één zaak (met meestal één registratienummer) kan een verdenking bestaan ten aanzien van meerdere discriminatiefeiten.³⁴ Ook is het mogelijk dat in een zaak het eerste feit een algemeen delict betreft, en pas een tweede of volgend feit een discriminatiefeit.

Verder kan het zo zijn dat in één feit meerdere discriminerende uitlatingen of handelingen ten laste gelegd kunnen worden; het aantal feiten zegt dan ook niet alles over de omvang van een zaak. Het is mogelijk dat in één feit één uitlating ten laste is gelegd, maar het is ook mogelijk dat in één enkel ten laste gelegd feit meerdere, soms zelfs tientallen uitlatingen zijn opgenomen.

Dossieronderzoek naar discriminatiefeiten

Uit de registratiesystemen van het OM kan met een zoekvraag onder meer informatie worden verkregen over het aantal discriminatiefeiten per jaar, en het ingeschreven artikel. Met dossieronderzoek wordt vervolgens onderzocht op welke grond de discriminatie heeft plaatsgevonden, wat de achtergrond van de verdachte³⁵ is, waar het feit zich heeft voorgedaan, en hoe het feit zich heeft voorgedaan, bijvoorbeeld in samenloop met (bedreiging met) geweld, mondeling of schriftelijk. Tevens worden bij het dossieronderzoek andere opvallende bevindingen genoteerd. Voor dit rapport is het dossieronderzoek voor het eerst in zijn geheel uitgevoerd door het LECD; in voorgaande jaren werd het onderzoek gedaan door het parket waar het feit was ingeschreven.

In dit rapport worden de discriminatiegronden weergegeven zoals die naar voren komen uit de omstandigheden van het geval. De discriminatiegrond valt niet per se samen met de hoedanigheid van het slachtoffer, als er een slachtoffer is.

Commune delicten met een discriminatie-aspect

Onder commune delicten met een discriminatie-aspect worden verstaan delicten, niet zijnde delicten in de zin van artikel 137c tot en met 137g en 429quater Sr, waarbij een discriminatiegrond het motief is geweest voor het plegen van het delict, een rol heeft gespeeld bij het plegen van het delict, of waarbij gebruik is gemaakt van het discriminatie-aspect om het delict indringender te plegen. Voorbeelden van commune delicten met een discriminatie-aspect zijn derhalve een mishandeling vanuit racistisch motief of een belediging, bijvoorbeeld het uitschelden van een parkeercontroleur voor homoseksueel.

Er zijn zes verschillende maatschappelijke classificaties discriminatie die aan een algemeen delict met een discriminatie-aspect kunnen worden toegekend:

---

³⁴ Wanneer bijvoorbeeld in een zaak zowel uitlatingen zijn gedaan die beledigend zijn over een groep (artikel 137c Sr) als uitlatingen die aanzetten tot haat tegen of discriminatie van een groep (artikel 137d Sr).

³⁵ Voor zover dit uit het dossier is op te maken.

- discriminatie ras;
- discriminatie antisemitisme;
- discriminatie seksuele gerichtheid;
- discriminatie handicap;
- discriminatie godsdienst/levensovertuiging;
- discriminatie overig.

De maatschappelijke classificaties discriminatie worden handmatig ingevoerd door de behandelaars van een zaak bij het OM. Het discriminatie-aspect dient te worden aangevinkt als uit het dossier blijkt dat het (waarschijnlijk) een rol heeft gespeeld.

Vanaf 1 januari 2015 is de verbeterde mogelijkheid om deze incidenten bij registratie in de OM-systemen de maatschappelijke classificatie discriminatie toe te kennen, gefaseerd ingevoerd, hetgeen was voltooid per 27 maart 2015. De cijfers over 2016 zijn dan ook niet helemaal vergelijkbaar met die over 2015.

Voor de commune delicten met een discriminatie-aspect geldt dat ieder delict dat de maatschappelijke classificatie discriminatie heeft gekregen wordt geteld. In een bepaalde strafzaak kunnen meerdere delicten ten laste worden gelegd. Het is mogelijk dat in dezelfde zaak zowel een algemeen delict met een discriminatie-aspect als een discriminatiefact ten laste worden gelegd.

In 2016 was bij een groot aantal van de delicten als kwalificatie 'discriminatie overig' ingevuld. Naar deze delicten is nader dossieronderzoek gedaan, waarmee een aantal van de 'discriminatie overig' zaken alsnog in was te delen in een specifiekere categorie.

Rapporten van andere organisaties

In Nederland zijn er meerdere (overheids-)organisaties die rapporteren over discriminatie. Deze organisaties hebben uiteenlopende (wettelijke) taken en doelstellingen, en daardoor uiteenlopende informatieverzamelingen. Om die reden kunnen verschillende registraties en rapporten niet zonder meer worden vergeleken met de registraties van het OM, of met elkaar.

Antidiscriminatiebureaus ontvangen meldingen over discriminatie, waarbij het werkteerrein van de antidiscriminatiebureaus zowel strafbare discriminatie als discriminatie op grond van de gelijkebehandelingswetgeving omvat. De meldingen hoeven daarom niet per se betrekking te hebben op zaken die ook in strafrechtelijk-juridische zin gekwalificeerd kunnen worden als discriminatie.

Het Meldpunt Internet Discriminatie (MiND) rapporteert over de meldingen van discriminerende uitingen op het internet. Het College voor de Rechten van de Mens rapporteert over zaken die al dan niet ongelijke behandeling behelzen op grond van, onder meer, de Algemene Wet Gelijke Behandeling (AWGB).

Bijlage 1: Discriminatieartikelen in het Wetboek van Strafrecht

Artikel 137c

- 1 Hij die zich in het openbaar, mondeling of bij geschrift of afbeelding, opzettelijk beledigend uitlaat over een groep mensen wegens hun ras, hun godsdienst of levensovertuiging, hun hetero- of homoseksuele gerichtheid of hun lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de derde categorie.
- 2 Indien het feit wordt gepleegd door een persoon die daarvan een beroep of gewoonte maakt of door twee of meer verenigde personen wordt gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van de vierde categorie opgelegd.

Artikel 137d

- 1 Hij die in het openbaar, mondeling of bij geschrift of afbeelding, aanzet tot haat tegen of discriminatie van mensen of gewelddadig optreden tegen persoon of goed van mensen wegens hun ras, hun godsdienst of levensovertuiging, hun geslacht, hun hetero- of homoseksuele gerichtheid of hun lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de derde categorie.
- 2 Indien het feit wordt gepleegd door een persoon die daarvan een beroep of gewoonte maakt of door twee of meer verenigde personen wordt gevangenisstraf van ten hoogste twee jaren of geldboete van de vierde categorie opgelegd.

Artikel 137e

- 1 Hij die, anders dan ten behoeve van zakelijke berichtgeving:
  - 1°. een uitlating openbaar maakt die, naar hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden, voor een groep mensen wegens hun ras, hun godsdienst of levensovertuiging, hun hetero- of homoseksuele gerichtheid of hun lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap beledigend is, of aanzet tot haat tegen of discriminatie van mensen of gewelddadig optreden tegen persoon of goed van mensen wegens hun ras, hun godsdienst of levensovertuiging, hun geslacht, hun hetero- of homoseksuele gerichtheid of hun lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap;
  - 2°. een voorwerp waarin, naar hij weet of redelijkerwijs moet vermoeden, zulk een uitlating is vervat, aan iemand, anders dan op diens verzoek, doet toekomen, dan wel verspreidt of ter openbaarmaking van die uitlating of verspreiding in voorraad heeft;
- 2 Indien het feit wordt gepleegd door een persoon die daarvan een beroep of

gewoonte maakt of door twee of meer verenigde personen wordt gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de vierde categorie opgelegd.

Artikel 137f

Hij die deelneemt of geldelijke of andere stoffelijke steun verleent aan activiteiten gericht op discriminatie van mensen wegens hun ras, hun godsdienst, hun levensovertuiging, hun geslacht, hun hetero- of homoseksuele gerichtheid of hun lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste drie maanden of geldboete van de tweede categorie.

Artikel 137g

- 1 Hij die, in de uitoefening van een ambt, beroep of bedrijf personen opzettelijk discrimineert wegens hun ras, wordt gestraft met gevangenisstraf van ten hoogste zes maanden of geldboete van de derde categorie.
- 2 Indien het feit wordt gepleegd door een persoon die daarvan een gewoonte maakt of door twee of meer verenigde personen wordt gevangenisstraf van ten hoogste een jaar of geldboete van de vierde categorie opgelegd.

Artikel 429quater

- 1 Hij die in de uitoefening van een ambt, beroep of bedrijf personen discrimineert wegens hun ras, hun godsdienst, hun levensovertuiging, hun geslacht of hun hetero- of homoseksuele gerichtheid wordt gestraft met hechtenis van ten hoogste twee maanden of geldboete van de derde categorie.
- 2 Met dezelfde straf wordt gestraft hij wiens handelen of nalaten in de uitoefening van een ambt, beroep of bedrijf zonder redelijke grond, ten doel heeft of ten gevolge kan hebben dat ten aanzien van personen met een lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap de erkenning, het genot of de uitoefening op voet van gelijkheid van de rechten van de mens en de fundamentele vrijheden op politiek, economisch, sociaal of cultureel terrein of op andere terreinen van het maatschappelijk leven, wordt teniet gedaan of aangetast.

Bijlage 2: Toelichting discriminatiegronden in het Wetboek van Strafrecht

In dit rapport worden de gronden en termen gebruikt zoals die in de discriminatieartikelen in het Wetboek van Strafrecht zijn vastgelegd. Hieronder volgt een korte toelichting van de gronden en de in dit rapport gebruikte categorieën.

Ras

Het woord ras is afkomstig uit het *Internationaal Verdrag inzake de Uitbanning van alle vormen van Rassendiscriminatie* (IVUR), het verdrag dat de aanleiding was voor de invoering van de discriminatieartikelen in hun huidige structuur in 1971. In navolging van dit verdrag is door de wetgever ook in de tekst van de discriminatieartikelen de term ras gebruikt, waarmee de wetgever voor wat betreft de uitleg van de term ras heeft aangesloten bij de uitleg zoals die wordt gegeven in het IVUR. Onder ras wordt volgens het IVUR-verdrag in elk geval verstaan huidskleur, afkomst, en nationale of etnische afstamming.

De grond *ras* is uitgesplitst naar categorieën, om zo apart in kaart te brengen welke groepen in welke mate hierdoor geraakt worden. Door middel van deze uitsplitsing wordt getracht de aard en omvang van de ingestroomde discriminatiefeiten meer inzichtelijk te maken. De categorieën zijn *antizwart (Afrikaanse afkomst)*, *donkere huidskleur (niet van Afrikaanse afkomst)*, *blanken*, *Surinamers*, *Antillianen*, *Turken*, *Marokkanen*, *Roma/Sinti*, *andere afkomst algemeen* en *overige nationale of etnische afstamming*.

Antisemitisme

Antisemitisme is apart als grond opgenomen, omdat antisemitisme, wat in het strafrecht zoveel betekent als discriminatie van Joden, zowel het aspect ras als het aspect godsdienst kan behelzen. Onder de grond antisemitisme vallen uitlatingen waarmee Joden in diskrediet worden gebracht en hun waardigheid wordt aangetast. Uitlatingen over bijvoorbeeld (de politiek van) Israël zijn niet strafbaar, tenzij deze tevens discriminerende uitlatingen over Joden inhouden.

Bij (bekladdingen met) nationaalsocialistische symbolen, zoals hakenkruizen, is de inhoud van de boodschap doorslaggevend voor de vraag in welke categorie deze worden geplaatst.

Godsdienst of levensovertuiging

Onder deze grond vallen in ieder geval alle bekende godsdiensten waarin een god centraal staat. Bij levensovertuiging moet het gaan om een fundamentele opvatting over het leven in al zijn facetten, om beginselen waarnaar men zijn leven inricht. Politieke opvattingen vallen hier niet onder, humanisme en atheïsme wel.

Homoseksuele gerichtheid

In de wettekst van artikel 137c Sr en verder staat hetero- en homoseksuele gerichtheid genoemd als discriminatiegrond. Omdat het in de praktijk vrijwel altijd gaat om discriminatie op grond van homoseksuele gerichtheid is om praktische redenen alleen deze term opgenomen in dit rapport.

Biseksualiteit staat als zodanig niet genoemd in de wet, maar kan worden beschouwd als een combinatie van homo- en heteroseksualiteit.

Geslacht

De grond *geslacht* is niet opgenomen in artikel 137c Sr, maar wel in de artikelen 137d, 137e, 137f en 429quater Sr. Discriminatie wegens genderidentiteit, bijvoorbeeld tegen transpersonen, kan vallen onder de grond geslacht.

Handicap

Discriminatie op grond van lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap is sinds 2006 strafbaar gesteld. Onder handicap valt dat wat in het normale maatschappelijke verkeer als handicap zal worden ervaren. Het moet gaan om voldoende objectiveerbare handicaps, om gebreken of stoornissen die iedereen redelijkerwijs als een handicap zal ervaren.

Overige

De categorie *overige* is bedoeld voor feiten waarbij de discriminatiegrond (bij nader inzien) niet valt onder één van de hiervoor genoemde gronden.

Bijlage 3: Verklarende woordenlijst

In dit rapport worden verschillende juridische termen gebruikt die hieronder worden toegelicht. Voor alle termen geldt dat deze worden beschreven zoals deze worden gebruikt in dit rapport. Het is mogelijk dat deze termen in een andere situatie een andere betekenis hebben.

Aangifte

Het bij de politie kenbaar maken van een (mogelijk) strafbaar feit, waarbij een aangifte tevens geldt als verzoek tot vervolging van het strafbare feit. Een aangifte van discriminatie leidt indien mogelijk tot een opsporingsonderzoek.

Codisfeit

Een afkorting voor 'commuun delict met een discriminatie-aspect'

Commuun delict met een discriminatie-aspect

Een strafbaar feit, niet zijnde een discriminatieartikel, waarbij (mogelijk) een discriminatie-aspect een rol speelt. Het is niet noodzakelijk dat dit discriminatie-aspect het motief is geweest. Het discriminatie-aspect moet één van de discriminatiegronden in het Wetboek van Strafrecht betreffen.

Discriminatieartikelen

Een wetsartikel in het Wetboek van Strafrecht dat specifiek discriminatie strafbaar stelt: namelijk artikel 137c, 137d, 137e, 137f, 137g en 429quater Sr.

Discriminatiefeit

Een (mogelijk) strafbaar feit op grond van één van de discriminatieartikelen in het Wetboek van Strafrecht.

Discriminatiegrond

Een grond voor discriminatie in de zin van de discriminatieartikelen in het Wetboek van Strafrecht: ras (afkomst, etniciteit, etnische of nationale afkomst), godsdienst of levensovertuiging, hetero- of homoseksuele gerichtheid, geslacht, lichamelijke, psychische of verstandelijke handicap.

Discriminatiezaak

In het kader van dit rapport: een proces-verbaal dat bij het OM is ingestroomd betreffende een persoon, verdacht van een feit waar mogelijk discriminatie-aspecten aan zitten.

Discriminerende uitlating

Een uiting die mogelijk strafbaar is op grond van de discriminatieartikelen in het Wetboek van Strafrecht, of een uiting die een discriminatie-aspect in zich draagt en mogelijk strafbaar is op grond van een ander strafrechtartikel.

Feit

Een (mogelijk) strafbaar feit.

Maatschappelijke Classificatie Discriminatie

Bij het OM is het mogelijk om aan 'gewone' delicten, niet zijnde discriminatiedelicten, een code te koppelen, om aan te geven dat er mogelijk een discriminatie-aspect aan de zaak zit.

Melding van discriminatie

Alle keren dat een mogelijke discriminatie kenbaar wordt gemaakt aan een organisatie die op één of andere wijze discriminatie bestrijdt. Een melding kan gedaan zijn bij de politie, maar ook bij een antidiscriminatiebureau of een andere organisatie. Een melding bij de politie heeft in principe niet tot gevolg dat een opsporingsonderzoek wordt gestart, zoals gebruikelijk is na een aangifte, maar het kan wel.

Tenlastelegging

In de tenlastelegging worden de strafbare feiten waar de verdachte van wordt verdacht, beschreven, toegesneden op de gedraging waar de verdachte voor wordt vervolgd.